

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Anna Kimmelová

**Diskuze o zavedení Bill of Rights ve Velké
Británii**

Bakalářská práce

Praha 2011

Autor práce: **Anna Kimelová**

Vedoucí práce: **Mgr. Jan Váška**

Rok obhajoby: **2011**

Bibliografický záznam

KIMELOVÁ, Anna. *Diskuze o zavedení Bill of Rights ve Velké Británii*. Praha, 2011. 73 s. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií. Vedoucí bakalářské práce Mgr. Jan Váška.

Abstrakt

Bakalářská práce „Diskuze o zavedení Bill of Rights ve Velké Británii“ pojednává o diskuzi, která od roku 2007 probíhá ve Velké Británii a jejíž hlavním tématem je zavedení původního britského Bill of Rights. Práce představuje nejdůležitější momenty diskuze a názory jejich nejvýznamnějších účastníků. Mezi ty patří vedle politiků také odborníci na ústavní právo a na lidská práva, nevládní organizace, think-tanky a nátlakové skupiny. Práce analyzuje jejich argumenty a názory a zkoumá, které jsou v diskuzi nejčastěji zmiňovány a mají největší vliv. Obecně se diskuze týká především otázek, jestli by měl být Bill of Rights zaveden, jaký by měl být jeho obsah a jak by měl být zakotven. Charakter a obsah diskuze o Bill of Rights je významně ovlivněn debatou o stávající ochraně lidských práv v zemi. Tu od roku 1998 představuje Human Rights Act, kterým byla do ústavního systému začleněna Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod. Kritika tohoto zákona byla na počátku diskuze o Bill of Rights a práce ukazuje, že patří i k nejdůležitějším argumentům pro zavedení nového Bill of Rights. Druhá skupina argumentů vyzdvihuje především skutečnost, že by Bill of Rights mohl zlepšit ochranu lidských práv a začlenit i práva, která nejsou součástí Human Rights Act. Účastníci diskuze, kteří přijetí Bill of Rights odmítají, zmiňují především nebezpečí, že jeho zavedení bude zneužito pro omezení ochrany lidských práv. Diskuze je podle nich velmi ovlivněná obavami, podle kterých důraz na ochranu práv jednotlivců narušuje možnosti zajištění bezpečnosti obyvatel.

Abstract

Bachelor thesis “Debate about the introduction of a Bill of Rights in the United Kingdom“ deals with a debate which has been taking place in the United Kingdom since 2007 and which mainly considers the possibility of introducing an original British Bill of Rights. The thesis presents the most important moments of the debate and opinions of its most significant participants. These are politicians, scholars in the fields of constitutional law and human rights as well as non-governmental organisations, think-

tanks and pressure groups. The thesis analyses their arguments and opinions and examines which of these arguments are the most often mentioned and are the most influential. In general, the debate deals most with the questions whether a Bill of Rights should be introduced, what it should include and how it should be entrenched. The character and the content of the debate are significantly affected by the discussion of the current protection of rights in the country. This has been since 1998 represented by the Human Rights Act which incorporated the European Convention on Human Rights into the constitutional system. Its critique stood at the beginning of the debate about a Bill of Rights and the thesis argues that it belongs among the most important arguments for the introduction of a new Bill of Rights. The second group of arguments emphasises above all the fact that a Bill of Rights could enhance human rights protection and could include rights which are not part of the Human Rights Act. Participants of the debate who refuse the introduction of a Bill of Rights mention mainly the risk that its introduction could be misused to limit human rights protection. In their opinion, the debate is significantly influenced by concerns that emphasis on human rights of individuals endangers security of society.

Klíčová slova

Bill of Rights, Velká Británie, diskuze, ochrana lidských práv, Human Rights Act, ústava

Keywords

Bill of Rights, Great Britain, debate, human rights protection, Human Rights Act, constitution

Rozsah práce: 131566 znaků

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 17.5.2011

Anna Kimelová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala Mgr. Janu Váškovi za odborné vedení mé bakalářské práce a za cenné rady při psaní práce.

Institut mezinárodních studií

Projekt bakalářské práce

PROJEKT BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno:

Anna Kimelová

E-mail:

duliduly@seznam.cz

Semestr:

LS 2010

Akademický rok:

2009/2010

Název práce:

Diskuze o zavedení Bill of Rights ve Velké Británii

Předpokládaný termín dokončení (semestr, školní rok):

LS 2011

Vedoucí bakalářského semináře:

doc. PhDr. Michal Kubát, PhD.

Vedoucí práce (není povinné):

Mgr. Jan Váška

Zdůvodnění výběru tématu práce (5 řádek):

Téma Diskuze o zavedení Bill of Rights ve Velké Británii jsem si vybrala, protože se jedná o velmi aktuální a zajímavé téma, které je v současnosti ve Velké Británii velmi diskutováno. Výsledek této debaty bude mít velký význam pro další ústavní uspořádání země a pro způsob ochrany lidských práv. Je proto důležité se tomuto tématu věnovat a zaznamenat nejdůležitější momenty diskuze a argumenty, které zazněly.

Předpokládaný cíl (5 řádek):

Cílem práce bude představit současnou diskuzi o zavedení Bill of Rights ve Velké Británii. Budou zmíněny názory nejvýznamnějších účastníků této diskuze. Práce bude tyto názory porovnávat a bude hledat jejich východiska. Ukáže také, které názory mají ve společnosti a na politické scéně největší podporu a které tak mohou mít největší vliv na konečný výsledek diskuze. V neposlední řadě budou zmíněny předpokládané ústavní, právní a politické dopady případného přijetí Bill of Rights.

Základní charakteristika tématu (10 řádek):

Rok 1998 znamenal pro britský právní systém velkou změnu. V tomto roce došlo ke schválení Zákona o lidských právech, kterým byla do britského právního systému inkorporována Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod. Zákon výrazně ovlivnil tradiční britský právní systém, systém ochrany lidských práv i vztahy mezi soudy, exekutivou a parlamentem. Poprvé poskytl Britům jasně vymezená občanská a politická práva a svobody. Veškerá legislativa musela být nadále v souladu s Úmluvou a soudy musely rozhodovat s přihlédnutím k ní. Toto nové uspořádání však má i své kritiky. Ti upozorňují především na zpolitizování rozhodnutí soudů a na možné narušení principu suverenity parlamentu. Některá rozhodnutí soudů, která vycházela ze Zákona o lidských právech, byla politiky i veřejností vnímána jako kontroverzní. V zemi se tak rozvinula debata o změně tohoto uspořádání a o možnosti sepsání vlastního Bill of Rights Velké Británie.

Předpokládaná struktura práce (10 řádek):

Základem práce bude představení ústavního pořádku Velké Británie a jeho kořenů a zvyklostí a vymezení základních pojmů využívaných v práci. Zvláštní pozornost bude dále věnována způsobu ochrany lidských práv v minulosti a důvodům přijetí Zákona o lidských právech v roce 1998. Ve druhé části práce bude blíže popsán Zákon o lidských právech a jeho uplatnění. V následující části budou zmíněny rozdílné názory na Zákon o lidských právech. Důraz bude kladen především na postoj současné vládní koalice, obou sněmoven parlamentu, parlamentních stran, zájmových skupin a odborníků v oblastech lidských práv a práva. Poslední část práce se bude věnovat samotné diskuzi o zavedení Bill of Rights, která v současné době probíhá a jejíž příčiny a souvislosti budou vysvětleny již v předchozích částech práce. Představí také dopady, které by přijetí Bill of Rights mělo na ústavní, právní a politické uspořádání Velké Británie.

Základní literatura (10 nejdůležitějších titulů):

TOMKINS, Adam. Our republican constitution. Oxford : Hart, 2005. 156 s.

KING, Anthony Stephen. The British Constitution. Oxford : Oxford University Press, 2007. 432 s.

FORSYTHE, David P. Human rights in international relations. Cambridge : Cambridge University Press, 2000. 247 s.

JUDGE, David. Political institutions in the United Kingdom. Oxford : Oxford University Press, 2005. 323 s.

JONES, Bill, ed. Politics UK. London : Prentice Hall, 1997. 571 s.

PEELE, Gillian. Governing the UK. Oxford : Blackwell, 1995. 547 s.

DOUZINAS, Costas. Human rights and empire : the political philosophy of cosmopolitanism. Abingdon : Routledge-Cavendish, 2007. 323 s.

Rights brought home: The human rights act, October 1997. Official Documents. [9.6.2010], dostupné na <http://www.archive.official-documents.co.uk/document/hoffice/rights/rights.htm>.

A British Bill of Rights: Informing the Debate, 19 November 2007. Justice. [9.6.2010], dostupné na <http://www.justice.org.uk/publications/listofpublications/index.html>.

Twenty-ninth Report of Session 2007–08; A Bill of Rights for the UK. London: The Stationery Office Limited, 2008. 137 s. [9.6.2010], dostupné na <http://www.publications.parliament.uk/pa/jt200708/jtselect/jtrights/165/165i.pdf>.

Podpis studenta a datum

Schváleno	Datum	Podpis
Vedoucí bakalářského semináře		
Garant oboru		

Obsah

ÚVOD	3
1 ÚSTAVNÍ SYSTÉM VELKÉ BRITÁNIE A SYSTÉM OCHRANY LIDSKÝCH PRÁV	7
1.1 BILL OF RIGHTS	7
1.2 ÚSTAVNÍ SYSTÉM VELKÉ BRITÁNIE.....	8
1.2.1 <i>Reformní tendence posledních let</i>	10
1.3 OCHRANA LIDSKÝCH PRÁV VE VELKÉ BRITÁNII	11
1.4 HUMAN RIGHTS ACT 1998.....	12
2 DISKUZE O ZAVEDENÍ BILL OF RIGHTS	16
2.1 KRITIKA HUMAN RIGHTS ACT	16
2.2 HLAVNÍ MEZNÍKY DISKUZE OD ROKU 2007	19
2.2.1 <i>Zelená kniha The Governance of Britain</i>	19
2.2.2 <i>Zelená kniha Rights and Responsibilities: developing our constitutional framework</i>	24
2.2.3 <i>Volební kampaň 2010 a kroky nové vládní koalice</i>	28
2.3 DALŠÍ AKTÉŘI DISKUZE, JEJICH NÁZORY A ARGUMENTY	33
2.3.1 <i>Nevládní organizace, think-tanky, nátlakové skupiny</i>	33
2.3.2 <i>Akademici a odborníci</i>	38
2.3.3 <i>Veřejné mínění a média</i>	41
3 ANALÝZA DISKUZE O BILL OF RIGHTS	43
3.1 DŮVODY AKTIVITY POLITIKŮ V TÉTO OBLASTI.....	43
3.1.1 <i>Argumenty podporující přijetí Bill of Rights</i>	43
3.1.2 <i>Argumenty vedoucí k odmítání Bill of Rights</i>	45
3.2 DISKUZE O MOŽNÉ PODOBĚ BILL OF RIGHTS	46
3.2.1 <i>Obsažená práva</i>	46
3.2.2 <i>Způsob právního zakotvení</i>	49
ZÁVĚR	52
SUMMARY	55

POUŽITÁ LITERATURA.....57

Úvod

Bakalářská práce pojednává o diskuzi o Bill of Rights (listina práv), která probíhá ve Velké Británii. Tato diskuze se soustředí na to, zda a proč má být přijat původní britský Bill of Rights. Na tuto otázku poté navazují i další, které se týkají především jeho obsahu, způsobu právního zakotvení a případného dopadu přijetí. Ochrana lidských práv ve Velké Británii byla výrazně ovlivněna v roce 1998 schválením zákona Human Rights Act, kterým byla do britského ústavního uspořádání začleněna Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod. Zákon se ve Velké Británii setkal s výraznou kritikou především mezi politiky a v médiích. Jeho pozice byla do značné míry narušena kvůli bezpečnostním hrozbám, kterým v posledních letech Velká Británie čelila v souvislosti s ohrožením terorismem. Human Rights Act podle kritiků omezoval možnosti ochrany před touto hrozbou. K této kritice se přidala i kritika jeho celkového fungování a způsobu, jakým zasahoval do pravomocí jednotlivých státních institucí. V tomto kontextu v posledních několika letech, intenzivně poté po roce 2007, probíhala ve Velké Británii diskuze o možnosti zavedení nového Bill of Rights. Do diskuze se vedle politiků zapojilo i velké množství odborníků, nevládních organizací a think-tanků.

Volba tématu práce byla dána několika skutečnostmi. Nejprve je důležité vyzdvihnout význam celé probíhající diskuze. Téma zavedení Bill of Rights se výrazně dotýká problematiky britského ústavního uspořádání a ochrany práv. Již schválení Human Rights Act znamenalo v tomto směru podstatnou změnu. Human Rights Act ovlivnil vztahy mezi parlamentem, vládou, soudy a dalšími státními orgány a zasáhl i do jejich fungování. Zásadně také pozměnil tradiční způsob ochrany práv v zemi. Navrhovaný původní britský Bill of Rights by měl v tomto směru také výrazný vliv, jehož míra by byla dána především jeho obsahem a způsobem zakotvení. Současná diskuze je do značné míry výjimečná, protože před zavedením Human Rights Act probíhala převážně na akademické úrovni a veřejnost nebyla dostatečně konzultována. To podle mnohých odborníků způsobilo nedostatečné přijetí zákona ve společnosti. Snahy o zapojení veřejnosti představují proto jednu z hlavních vlastností současné diskuze a zvýrazňují její význam.

Důležitost zaznamenání a analýzy probíhající debaty byla dalším důvodem pro výběr tohoto tématu. Vzhledem k množství odborníků a organizací obohacujících debatu o své názory je spektrum argumentů velmi široké. Dotýkají se velmi detailně

jednotlivých aspektů obsahu a podoby Bill of Rights a i obecných důvodů přijetí nebo nepřijetí tohoto dokumentu. Názory mnohých účastníků diskuze budou mít vliv na případnou konečnou podobu Bill of Rights nebo přispějí k jeho nepřijetí. V případě obou těchto možností je žádoucí objasnit východiska a argumenty, které k danému rozhodnutí přispěly.

V neposlední řadě byla důvodem pro výběr tématu jeho aktuálnost. Téma zavedení Bill of Rights a jeho dopadu není novým tématem a objevuje se v literatuře o britském ústavním pořádku, v některých případech i v souvislosti s psanou ústavou. Průběh diskuze po roce 2007 však často analyzován není.

Cílem práce je představit a analyzovat diskuzi o Bill of Rights, která probíhá ve Velké Británii. Práce ukáže, že obecně argumenty podporující přijetí Bill of Rights vychází zprv z kritiky stávající úpravy podle Human Rights Act a z požadavku na změnu způsobu ochrany práv, případně na odvolání tohoto zákona. Zadruhé je Bill of Rights podporován, protože představuje možnost zlepšení ochrany práv a zlepšení jejich chápání ve společnosti. Umožnil by také rozšíření ochrany nad rámec daný Human Rights Act o práva, která za šedesát let existence Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod získala na důležitosti a která jsou ve Velké Británii tradičně uznávána. Zatřetí je na Bill of Rights pohlíženo jako na součást budoucí psané ústavy. Shoda na prospěšnosti zavedení Bill of Rights však není jednoznačná. Hlavními odpůrci Bill of Rights jsou některé nevládní organizace zabývající se lidskými právy, které upozorňují, že návrh Bill of Rights by mohl být vzhledem k tlaku politiků a veřejnosti na upřednostnění bezpečnosti státu před právy využit k omezení ochrany lidských práv.

Použitou literaturu můžeme rozdělit na dvě části. Nejprve se jedná o publikace a odborné články, které se zabývají britským ústavním systémem a ochranou lidských práv. Toto téma je detailně zpracováno mnoha předními odborníky na ústavní systém a jejich publikace jsou dostupné v Knihovně společenských věd T.G. Masaryka a v Národní knihovně České republiky. Odborné články jsou dostupné prostřednictvím databází na internetu. V práci jsou nejvíce využity publikace Colina Turpina a Adama Tomkinse, Anthony Stephena Kinga, Iana McLeana, Rodney Braziera a Nevila Johnsona. Pojednávají především obecně o ústavním systému a jeho zvláštnostech a o ústavních reformách, které probíhaly od devadesátých let dvacátého století. Jedinou českou knihou citovanou v práci je kniha Vladimíra Klokočky a Elišky Wagnerové zabývající se ústavami evropských zemí.

Druhou část využití literatury tvoří práce a dokumenty týkající se přímo Bill of Rights a probíhající diskuze. Vzhledem k aktuálnosti tématu je většina z této literatury dostupná na internetu především na webových stránkách státních institucí a účastníků diskuze. Vedle Zelených knih vydaných vládou Gordona Browna v letech 2007 a 2009 jsou významným zdrojem informací také zprávy a veřejná slyšení Společného výboru pro lidská práva. Zpráva o jeho veřejném slyšení je využita jako cenný zdroj argumentů nejdůležitějších účastníků diskuze. Dále jsou pro získání informací o jejich názorech použity dokumenty vydané nevládními organizacemi a think-tanky, ve kterých se vyjadřují k vládním návrhům a k probíhající diskuzi. V případě politických stran jsou zdrojem informací jejich manifesty i projevy a stanoviska jejich čelních představitelů. Názory akademiků, kteří se do diskuze aktivně zapojují, jsou představovány na základě jejich publikací a vyjádření v průběhu veřejného slyšení Společného výboru pro lidská práva.

V rámci použité literatury je důležité vyzdvihnout studii *A British Bill of Rights Informing the debate* publikovanou organizací Justice, na které se podíleli nejvýznamnější britští odborníci na ústavní právo a lidská práva a která je všeobecně uznávaná za jeden z nejdůležitějších příspěvků do diskuze. Dále byly pro práci důležitým zdrojem odborné články Francescy Klug a Roberta Hazella, kteří se vyjadřují k aktuálnímu vývoji v diskuzi o Bill of Rights.

Práce má charakter empirické jednopřípadové studie. Hlavní metodou, která je v průběhu práce využívána, je analýza. Analyzovány jsou především postoje a argumenty jednotlivých účastníků debaty o zavedení Bill of Rights.

Analyzovaná diskuze je pro potřebu práce ohraničena rokem 2007, kdy došlo k výraznému zintenzívnění debaty v souvislosti s vydáním Zelené knihy *The Governance of Britain* vládou Gordona Browna. Vzhledem k aktuálnosti tématu a skutečnosti, že diskuze o Bill of Rights stále probíhá, bylo nutné zvolit také moment, který bude práci časově ukončovat. Jako nejvhodnější bylo vybráno ustavení komise, která má za úkol prošetřit ustavení Bill of Rights. Tato komise byla ustavena v březnu 2011 koaliční vládou Konzervativní strany a Liberálních demokratů a představuje začátek nové fáze diskuze.

Práce je rozdělena do tří částí. První část se věnuje obecné charakteristice Bill of Rights, britského ústavního systému a tradičního způsobu ochrany lidských práv v zemi. Dále pojednává o změnách, ke kterým došlo v souvislosti s přijetím Human Rights Act v roce 1998 a předkládá nástin obsahu tohoto zákona. Tato úvodní teoretická kapitola je

zařazena především kvůli zasazení následně analyzované diskuze do kontextu ústavního uspořádání a ochrany práv ve Velké Británii.

Druhá část práce se zabývá průběhem samotné diskuze od roku 2007. Nejprve jsou představeny nejvýznamnější body v podobě Zelených knih *The Governance of Britain* a *Rights and Responsibilities: developing our constitutional framework* a diskuze, která s nimi bezprostředně souvisela. Následuje charakteristika významu otázky Bill of Rights v průběhu volební kampaně v roce 2010 a shrnutí dosavadních kroků vládní koalice Konzervativní strany a Liberálních demokratů. V dalších kapitolách je poté obraz diskuze rozšířen o názory nevládních organizací, think-tanků, akademiků a odborníků na lidská práva. V neposlední řadě jsou začleněny názory veřejnosti a postoj médií.

Poslední část práce se věnuje analýze představené diskuze a zmíněných argumentů. Diskuze je v této části rozdělena na argumenty, které podporují přijetí Bill of Rights a argumenty, které přijetí odmítají. Dále pojednává o uvažované podobě zákona. Nejprve v souvislosti s rozsahem ochrany, kdy je zmíněna jak možnost zmenšení ochrany pod rámec daný Human Rights Act a dopady této úpravy, tak naopak rozšíření obsahu dokumentu nad tento rámec. Důležitou součástí této kapitoly je rozbor práv, která by podle účastníků diskuze měla být do nového Bill of Rights začleněna. S otázkou podoby Bill of Rights také souvisí jednotlivé možnosti jeho právního zakotvení a problematika vymáhání práv. Analýza diskuze zahrnuje také potenciální dopady zavedení Bill of Rights a jednotlivých možností jeho podoby.

1 Ústavní systém Velké Británie a systém ochrany lidských práv

1.1 *Bill of Rights*

Nejdůležitějším pojmem, který se mnohokrát opakuje v celé práci, je pojem Bill of Rights. Jeho český ekvivalent je listina práv. V práci je dále odkazováno na britský zákon z roku 1998, jehož anglický název Human Rights Act by se do českého jazyka překládal podobně. Pro potřeby odlišení těchto dvou názvů jsou proto využívány anglické ekvivalenty. Zákon z roku 1998 je nazýván Human Rights Act a bude používána zkratka HRA a potenciální budoucí listina práv, o které se vede diskuze, je nazývána Bill of Rights. Dále je zmiňován český termín listina práv v případech, kdy práce pojednává obecně o textu vymezujícím lidská práva.

Definovat pojem listina práv je poměrně obtížné. Listiny práv mají kromě přísně právní roviny i rovinu symbolickou a rovinu aspirace. Obsahují často široce vyjádřená práva, oprávnění a hodnoty. Jejich interpretace a charakteristika jsou tak poměrně široké. Vše je dále komplikováno otázkou, zda listina práv, která není právně vymahatelná, může být vůbec za listinu práv považována. Obecná definice listiny práv, kterou nabízí expert v oblasti lidských práv prof. Alston, jí charakterizuje ve třech bodech. Zaprvé se jedná o dokument poskytující ochranu lidských práv, která jsou v daném období dějin považována za zásadní. Zadruhé je tento dokument závazný pro vládu a jeho odvolání je možné pouze s vynaložením velkého úsilí. Zatřetí poskytuje nějakou formu nápravy a odškodnění v případě, že dojde k porušení práv.¹ Listina práv má v demokratické společnosti, která respektuje práva, významnou úlohu. Její platnost má být dlouhodobá a má pomoci vytvořit stabilní systém politických a právních institucí země. V rovině symbolické přispívá k rozvoji povědomí o právech ve společnosti. Vyjadřuje, že společnost považuje určitá práva za natolik významná, že je definuje v dokumentu, který stojí nad ostatními zákony země, a státní orgány se podřizují nezávislým soudům ochraňujícím tato práva.²

V průběhu práce bude zmíněno několik návrhů na podobu Bill of Rights, které jeho název částečně pozměňují. Pro potřeby práce jsou v těchto případech tyto názvy

¹ Klug, Francesca, „A bill of rights: do we need one or do we already have one?“, *Irvine Human Rights Lecture* (2007): 4,5, <http://eprints.lse.ac.uk/19676/>, [22.1.2011].

² Kavanagh, Aileen, „The Role of a Bill of Rights in Reconstructing Northern Ireland“, *Human Rights Quarterly* 26, č. 4 (2004): 960, 967, 968.

uváděny v originálu a v kurzívě, protože jejich případný překlad by byl matoucí a v mnohých případech by se téměř shodoval.

V otázce překladu anglických názvů je dále důležité zmínit, že ve většině případů jsou používány české překlady, s výjimkou názvů dokumentů tvořících tradičně ústavu a názvů Zelených knih. Český překlad je využit například u názvů komor parlamentu, výborů, komisí a dalších institucí a úřadů. V případě politických stran, jejichž názvy jsou v českém jazyce rozšířené, je českého ekvivalentu také využíváno. U menších stran je pro větší přehlednost v závorce uveden i originál názvu. Avšak u názvů nevládních organizací a think-tanků, v jejichž případě český překlad není rozšířen a mohl by být matoucí, je uveden pouze originální název.

1.2 Ústavní systém Velké Británie

Ústavní systém Velké Británie se vyvíjel po několik staletí a je výsledkem dlouhodobého úsilí a mnoha kompromisů. K ústavním změnám ve Velké Británii nedocházelo v důsledku politických nebo státních krizí, jak tomu často bylo v ostatních zemích. Kontinuita vývoje britského systému bývá považována za jednu z jeho nejdůležitějších charakteristik.³ Dalším znakem je neexistence jediného psaného ústavního textu. Britská ústava je z větší části tvořena psanými dokumenty, které nebyly tvořeny systematicky, mají různou formu a čerpají z různých zdrojů. Nepsaná část ústavy se skládá ze zvykového práva, z něhož se odvozují některé z významných principů, jako je suverenita parlamentu nebo královské výsady.⁴ Důležitými součástmi nepsané ústavy jsou ústavní konvence.⁵ Britská ústava se vyznačuje také začleněním právních knih, které jsou využívány pro interpretaci ústavy a jejichž autoři nesmí být naživu.⁶ V neposlední řadě je nutné zmínit, že v současnosti za součást ústavy považujeme i evropské právo.⁷

Vytvořit přesný souhrn všech dokumentů, které do britské ústavy můžeme zahrnout, je problematické. Ve Velké Británii formálně neexistuje rozdíl mezi obyčejnými zákony a zákony ústavními. Nelze tedy jednoznačně rozhodnout, co vše k ústavě patří.⁸ Zákonů považovaných za součást ústavy je přes 300. Od dokumentů

³ King, Anthony Stephen, *The British Constitution* (Oxford: Oxford University Press, 2007), 3, 63.

⁴ Moran, Michael, *Politics and governance in the UK* (Houndmills: Palgrave Macmillan, 2005), 71.

⁵ Peele, Gillian, *Governing the UK* (Oxford: Blackwell, 1995), 27.

⁶ Klokočka, Vladimír a Wagnerová, Eliška, *Ústavy států Evropské unie. Díl první* (Praha: Linde, 2004), 770.

⁷ Moran, Michael, *Politics and governance in the UK*, 73.

⁸ Klokočka, Vladimír a Wagnerová, Eliška, *Ústavy států Evropské unie. Díl první*, 769.

Magna Carta 1215, Bill of Rights 1689 a Act of Union 1707 přes zákony, které rozšiřovaly volební právo (1832, 1867, 1884), *Parliament Acts 1911 a 1949, Crown Proceedings Act 1947 a Parliamentary Commissioner Act 1967*, po *European Communities Act 1972, Race Relations Act 1976 a British Nationality Act 1981*. V posledních dvaceti letech bylo schváleno přes 70 zákonů, které můžeme považovat za součást ústavy.⁹ Jedná se především o zákony o skotské, severoirské a velšské devoluci a HRA z roku 1998.¹⁰

Jednou z nejdůležitějších charakteristik britského ústavního uspořádání je princip suverenity parlamentu. Podle tohoto principu je parlament nejvyšším tvůrcem zákonů v zemi.¹¹ Klasická teorie suverenity parlamentu pochází od Alberta Dicey. Vykládá tento princip jako absolutní právo parlamentu tvořit a odvolávat zákony. Nikdo nemá právo zrušit nebo pominout zákony schválené parlamentem.¹² V současnosti je suverenita parlamentu částečně omezena na jedné straně legislativou Evropské unie a smlouvami, které vymezují členství Velké Británie, a na druhé straně zákonodárstvím v oblasti lidských práv. Objevují se proto hlasy volající po nahrazení principu suverenity parlamentu suverenitou lidu podle vzoru ústavy Spojených států.¹³ Princip suverenity parlamentu je často zmiňován v kontextu ochrany lidských práv, protože závazná listina práv by byla s tímto principem v rozporu.¹⁴

Vedle suverenity parlamentu je druhým významným principem britské ústavy vláda zákona. Albert Dicey mu přisuzuje tři charakteristiky. Zaprvé nemůže být nikdo trestán aniž porušil zákon a byl odsouzen soudem, zadruhé nikdo není nad zákonem a každý má přístup k soudu a zatřetí obecné ústavní principy jsou výsledkem rozhodnutí soudů v konkrétních případech.¹⁵ Úloha soudů v britském ústavním uspořádání je významná. V první řadě je nutné zmínit úlohu soudců jako tvůrců zvykového práva, jehož principy jsou součástí ústavy.¹⁶ Dále soudci vykládají zákony a kontrolují, zda je s nimi činnost vlády v souladu. V porovnání s ostatními zeměmi je ve Velké Británii úloha soudců omezena nemožností prohlásit zákon za neústavní, což je důsledkem

⁹ Turpin, Colin a Tomkins Adam, *British Government and the Constitution: text and materials* (Cambridge: Cambridge University Press, 2007), 5.

¹⁰ McLean, Iain, *What's wrong with the British constitution?* (Oxford; New York: Oxford University Press, 2010), 326, 327.

¹¹ McLean, Iain, *What's wrong with the British constitution?*, 4.

¹² Ibidem, 19.

¹³ Ibidem, 11.

¹⁴ Johnson, Nevil, *Reshaping the British constitution: essays in political interpretation* (Houndmills: Palgrave Macmillan, 2004), 28.

¹⁵ Peele, Gillian, *Governing the UK*, 26.

¹⁶ McLean, Iain, *What's wrong with the British constitution?*, VIII.

neexistence klasického ústavního textu.¹⁷ V souvislosti se vstupem do Evropského společenství v roce 1972 a schválením HRA se však pravomoci soudců zvětšily.¹⁸

1.2.1 Reformní tendence posledních let

Období posledních desetiletí přineslo zásadní změny, které mají na fungování britského ústavního systému velký vliv. Tvoří kontrast k pohledu na britské ústavní uspořádání jako na výsledek výlučně postupného a pozvolného vývoje.¹⁹ Za jednu z příčin reformních tendencí je považováno dlouhé období vlády Konzervativní strany po roce 1979. Během tohoto období došlo ke zvýšení pravomocí centrální vlády, objevila se nespokojenost s prací justice, se vztahy mezi politickými institucemi a s volebním systémem.²⁰ Společnost v tomto období začala více zpochybňovat rozhodnutí exekutivy pokud existovalo podezření, že toto rozhodnutí narušilo její práva. Začala být proto diskutována potřeba reformy ústavy a zavedení listiny práv.²¹

Ústavní reforma byla dlouhodobě prosazována řadou nevládních organizací, nátlakových skupin a think-tanků.²² Mezi nejvýznamnější patřily Charter 88, Liberty, Campaign for Freedom of Information, Institute for Public Policy Research a Constitution Unit z londýnské University College. Mezi jejich hlavními činnostmi bylo vedení kampaní za ústavní změny a provádění analýz potenciálních změn.²³ Na konci dvacátého století se plán na ústavní reformu stal jedním z hlavních bodů programu nové vlády Tonyho Blaira.

Reformní činnost započala vláda schválením HRA v roce 1998, kterým byla do britského právního systému začleněna větší část Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod Rady Evropy. Dále byla v roce 1998 přenesena část pravomocí regionálním shromážděním. Důležitým krokem byla také reforma Sněmovny lordů z roku 1999, na základě které se významně snížil počet dědičných lordů zasedajících ve Sněmovně. Další reformy se týkaly mimo jiné svobody informací držených vládou, vedení Velkého Londýna a místních samospráv. Po mírném zpomalení reforem na počátku tisíciletí byl v roce 2005 schválen Zákon o reformě ústavy (Constitutional Reform Act), který změnil pravomoci lorda kancléře (Lord Chancellor) a nově zavedl

¹⁷ King, Anthony Stephen, *The British Constitution*, 45,46.

¹⁸ Ibidem, 98.

¹⁹ Ibidem, 3.

²⁰ Peele, Gillian, *Governing the UK*, 17, 19-21.

²¹ Johnson, Nevil, *Reshaping the British constitution: essays in political interpretation*, 27.

²² Ibidem, 162.

²³ Turpin, Colin a Tomkins, Adam, *British Government and the Constitution*, 6, 22.

Nejvyšší soud. Reformní kroky Labouristické vlády patří mezi nejvýznamnější reformy ústavního uspořádání Velké Británie ve dvacátém století.²⁴

1.3 Ochrana lidských práv ve Velké Británii

Britská ústava až do nedávné doby neobsahovala listinu práv v podobě, jakou můžeme nalézt v ústavách evropských zemí nebo Spojených států. Přesto můžeme britský zákon Bill of Rights z roku 1689 považovat za jeden ze základních pilířů ochrany lidských práv v západní kultuře a ve Velké Británii. Ochrana lidských práv byla ve Velké Británii tradičně ponechána v kompetenci soudů a byla tak převážně ovlivněna formováním zvykového práva.²⁵ Podle tradičního britského chápání lidských práv nebylo jejich formální zakotvení žádoucí, protože by narušilo přirozené právo činit cokoli, co není výslovně zakázáno zákonem. Toto pojetí svobody se nazývá reziduální svoboda a je vlastní britskému zvykovému právu.²⁶ Jeho kořeny můžeme spatřit v historické snaze omezit vládu a monarchu pomocí zákonů. Pravomoc interpretovat zákony a rozhodovat spory byla přenechána soudům.²⁷ Reziduální pojetí svobody stojí v protikladu ke kontinentální tradici, která práva vymezuje pozitivně a přesně určuje oblasti, do kterých stát nezasahuje.²⁸

Ve Velké Británii bylo po dlouhou dobu nahlíženo na formální deklarování práv jako na nedostatečné. Dosavadní systém byl považován za jednoznačně stabilnější. Jeho základem bylo striktní omezení pravomocí exekutivních orgánů a svoboda obyvatel dělat vše podle libosti, pokud to není v rozporu se zákonem nebo nezasahuje do svobody ostatních. Toto pojetí však bylo narušeno novou aktivitou a odpovědností státu především v oblastech ekonomické a sociální politiky v druhé polovině dvacátého století. Státní orgány začaly více zasahovat do běžného života obyvatel. Dalším důsledkem bylo větší podřízení soudů vládní moci a zmenšení jejich úlohy ochránců práv obyvatel.²⁹

Úloha britských soudců jako ochránců práv začala být znovu více zřejmá od poloviny devadesátých let dvacátého století. Soudy v tomto období pokračovaly v důrazu na soudní přezkum, patrný již od sedmdesátých let, a soustředily se také na

²⁴ Ibidem, 22-24.

²⁵ Johnson, Nevil, *Reshaping the British constitution: essays in political interpretation*, 22.

²⁶ Turpin, Colin a Tomkins, Adam, *British Government and the Constitution*, 728.

²⁷ Johnson, Nevil, *Reshaping the British constitution*, 24, 25.

²⁸ Turpin, Colin a Tomkins, Adam, *British Government and the Constitution*, 728.

²⁹ Johnson, Nevil, *Reshaping the British constitution*, 25, 26.

pojem ústavní práva.³⁰ V britském ústavním systému nebyla ústavní práva zakotvena, avšak soudy uznávaly některá práva jako významnější než jiná a klasifikovaly je jako ústavní nebo základní. Jako příklady můžeme uvést právo neomezeného přístupu k soudu, právo soudního přezkumu úředního rozhodnutí podle doktríny iracionálnosti, právo na život nebo právo svobody projevu.³¹ Princip, podle kterého existují určitá základní práva se tak postupně v britském ústavním systému prosazoval.

Způsob ochrany práv ve Velké Británii měl mnoho kritiků. Ti upozorňovali především na roztříštěnost systému, která měla za následek složitost procesu a velmi různorodý stupeň ochrany. Do roku 1997 rozhodl Evropský soud pro lidská práva v 50 případech v neprospěch Británie.³² Řešením tohoto problému mělo být zavedení listiny práv, která by celý systém zjednodušila a zajistila by vyšší standard ochrany práv. Nabízely se dvě možnosti, z nichž první bylo vytvoření originální britské listiny práv, které by však bylo velmi náročné a komplikované. Druhou možností bylo začlenění Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod do britského ústavního systému. V roce 1997 nová vláda Labouristické strany zvolila druhou variantu a zákonem HRA 1998 včlenila Úmluvu do ústavního systému. Schválení tohoto zákona bylo přelomovým okamžikem pro britský ústavní pořádek i pro ochranu lidských práv.³³

1.4 Human Rights Act 1998

Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod (dále Úmluva) byla sepsána v rámci poválečných snah západoevropských zemí zvýšit ochranu lidských práv a zabránit návratu autoritativních režimů. V roce 1950 se na jejím návrhu podílely členské státy nově vytvořené Rady Evropy. Úmluva byla ratifikována v roce 1951 dvanácti státy včetně Velké Británie. Velká Británie hrála v procesu navrhování Úmluvy důležitou roli. Předsedou komise, která představila návrh Úmluvy, byl Sir Maxwell Fyfe, zástupce britského žalobce při procesu s nacistickými zločinci v Norimberku.³⁴ Přes tento výrazný podíl v Británii v té době převažoval názor, že Úmluva je tvořena převážně pro státy, jejichž politický a ústavní život byl narušen válkou a diktátorskými režimy.³⁵

³⁰ Ibidem, 147.

³¹ Turpin, Colin a Tomkins, Adam, *British Government and the Constitution*, 729, 730.

³² Brazier, Rodney, *Constitutional reform: reshaping the British political system* (Oxford; New York : Oxford University Press, 2008), 126.

³³ Johnson, Nevil, *Reshaping the British constitution*, 240.

³⁴ McLean, Iain, *What's wrong with the British constitution?*, 201.

³⁵ Johnson, Nevil, *Reshaping the British constitution*, 239.

Nejdůležitější myšlenky a hlavní význam Úmluvy charakterizoval v roce 1950 mluvčí Konzervativní strany Duncan Sandys. Upozorňoval na odlišnost Úmluvy a Všeobecné deklarace lidských práv Organizace spojených národů. Úmluva obsahuje spíše menší množství práv, která jsou základem západoevropského způsobu života. Na rozdíl od Všeobecné deklarace je ochraňování těchto práv pro signatářské země závazné. Patrně nejvýznamnější změnou je ustavení Evropského soudu pro lidská práva (European Court of Human Rights, dále ECtHR), na který se mohou obracet všichni, kterým byla zmíněná práva upřena. Sandys vyzval Labouristickou vládu aby přijala jurisdikci ECtHR, ale ta to odmítla. Velká Británie proto v pozdějších letech přijímala jurisdikci po etapách.³⁶

Britští občané neměli až do roku 1966 přístup k ECtHR ve Štrasburku. V roce 1966 vláda Harolda Wilsona umožnila občanům individuální přístup k soudu a uznala jurisdikci soudu. Tento krok měl velký význam pro britský soudní a politický systém. Rozhodnutí ECtHR se stala významným zdrojem pro britské právo a soudy začaly přihlížet k jeho rozhodnutím a přímo k jednotlivým článkům Úmluvy. Také vláda kladla větší důraz na to, aby její kroky a navrhované zákony byly v souladu s rozhodnutími soudu. Přes tyto zmíněné změny však přetrvávala kritika způsobu ochrany práv ve Velké Británii.³⁷ Velmi kritizována byla především skutečnost, že Britové, kteří se chtěli domoci nápravy poškození svých práv deklarovaných v Úmluvě, museli vynaložit velké úsilí a finanční prostředky na podání stížnosti k ECtHR.³⁸ Celý proces byl velmi zdoluhavý. Podle odhadů trvá až 5 let, než se případ dostane před soud a náklady činí až třicet tisíc liber.³⁹

V devadesátých letech dvacátého století se vedle již zmíněných nevládních organizací a nátlakových skupin na stranu zastánců vytvoření listiny práv přidalo i mnoho soudců, mezi nimi i lord nejvyšší soudce (Lord Chief Justice) Lord Taylor, pozdější dva držitelé tohoto titulu Sir Thomas Bingham a Lord Woolf a mnoho dalších. Hlasy odpůrců, mezi kterými byl i Lord Mackay, lord kancléř v letech 1987-1997, však byly stále slyšet a týkaly se zejména potenciálního včlenění Úmluvy. Upozorňovali na

³⁶ McLean, Iain, *What's wrong with the British constitution?*, 201, 202.

³⁷ King, Anthony Stephen, *The British Constitution*, 127-129.

³⁸ Loveland, Ian, „Incorporating the European Convention on Human Rights into UK law“, *Parliamentary Affairs* 52, č. 1(1999): 114.

³⁹ Klug, Francesca, „Rights Brought Home: a briefing on the Human Rights Bill with amendments“, *The Constitution Unit* (1997): 2, <http://www.ucl.ac.uk/spp/publications/unit-publications/16.pdf>, [5. 3. 2011].

to, že Úmluva je příliš široká a obecná a její včlenění by způsobilo nežádoucí zpolitizování do té doby nezávislého soudnictví.⁴⁰

Po volbách v roce 1997 však vítězná Labouristická strana na základě svého předvolebního manifestu prosadila zákon HRA 1998, kterým byly do britského soudního systému začleněny hlavní články Úmluvy. HRA, který vstoupil v účinnost v roce 2000, neobsahuje vyčerpávající soupis práv. Na příklad ekonomická a sociální práva nejsou obsažena a mnohá práva jsou předmětem výjimek a omezení.⁴¹ HRA obsahuje základní práva, jako je právo na život, zákaz mučení, zákaz otroctví a nucené práce, právo na svobodu a bezpečí, právo na spravedlivý soud, zákaz stíhání za čin, který nebyl trestným v době jeho spáchání, právo na ochranu před zasahováním do soukromého a rodinného života, svobodu myšlení, svědomí a náboženství, svobodu projevu, svobodu se shromažďovat a další.⁴² Dodatečné protokoly zaručují právo vlastnit majetek, právo na vzdělání a na svobodné volby a zakazují trest smrti.⁴³ HRA není na rozdíl od listin práv v mnohých zemích pevně zakotven v ústavním systému a není tak chráněn speciálními formálními procedurami proti změnám nebo odvolání. Podle principu suverenity parlamentu nemůže současný parlament schválit zákon, který by omezoval činnost budoucího parlamentu.⁴⁴

Základní myšlenkou HRA je požadavek, aby veškerá legislativa byla v souladu s Úmluvou a aby veřejné orgány jednaly také tak. Soudy mají povinnost interpretovat primární a sekundární právní předpisy podle Úmluvy. HRA neumožňuje soudům rušit zákony na základě porušení Úmluvy, ale mají právo deklarovat, že zákon není v souladu s Úmluvou. Tato deklarace však nemá vliv na platnost zákona. Jeho případná změna nebo odvolání je plně na rozhodnutí vlády.⁴⁵ Díky této úpravě HRA nenarušuje princip suverenity parlamentu. Přesto ale podle odborníků tento zákon přenesl větší pravomoci do rukou soudů.⁴⁶ Ministři mají také povinnost při předkládání zákona před druhým čtením učinit prohlášení, zda je zákon v souladu s HRA.⁴⁷ HRA neumožňuje, aby jednotlivec žaloval jiného jednotlivce pro porušení práv. Toto je možné pouze

⁴⁰ King, Anthony Stephen, *The British Constitution*, 129, 131.

⁴¹ Judge, David, *Political institutions in the United Kingdom* (Oxford: Oxford University Press, 2005), 229.

⁴² Human Rights Act 1998, čl. 1-11.

⁴³ Human Rights Act 1998, protokol 1, 6.

⁴⁴ Loveland, Ian, „Incorporating the European Convention on Human Rights into UK law“, 115.

⁴⁵ Human Rights Act 1998, odst. 3, 4, 6.

⁴⁶ Judge, David, *Political institutions in the United Kingdom*, 230, 231.

⁴⁷ Human Rights Act 1998, odst. 19.

v případě, že k porušení práv došlo v rámci vykonávání veřejné služby, jako je například školství, zdravotnictví nebo bezpečnost.⁴⁸

HRA měl velký vliv na britský ústavní systém a na systém ochrany lidských práv. Došlo k posunu směrem k větší vzájemné kontrole a respektu a lepší komunikaci jednotlivých složek státní moci a institucí.⁴⁹ Příkladem jsou pozitivní reakce vlády na prohlášení soudů o nesouladu zákonů nebo kroků představitelů veřejné moci s Úmluvou, kdy vláda provedla záhy nápravu nebo se k ní alespoň zavázala.⁵⁰ Zákon také zvýšil možnosti odškodného a nápravy pro oběti porušení práv, což nebylo dříve v Británii běžné.⁵¹ Významnou roli sehrál HRA v období po útocích na New York v roce 2001 v souvislosti s protiteroristickou legislativou zaváděnou v Británii. Přispěl k většímu respektu lidských práv při její tvorbě a prosazování. Podpořil také větší otevřenost kroků vlády a veřejné moci.⁵² Tato skutečnost však patrně přispěla k negativnímu pohledu na zákon ze strany vlády.⁵³

Debata o způsobu ochrany lidských práv ve Velké Británii přijetím HRA neskončila. Po útocích v roce 2001 se zákon stal pro mnohé kontroverzním kvůli bezpečnostním hrozbám, kterým Velká Británie čelila. Především článek Úmluvy zakazující mučení byl předmětem debat, protože kvůli němu nemohla Británie posílat ilegální imigranty a lidi podezřelé z terorismu do zemí, kde by byli vystaveni riziku mučení. Konzervativní strana chtěla reagovat odvoláním zákona a i v řadách Labouristické strany se objevovaly pochybnosti o správnosti zákona. Vláda Labouristické strany navrhla diskuzi o budoucím způsobu ochrany práv, která byla zahájena v roce 2007 Zelenou knihou *The Governance of Britain*.⁵⁴ Gordon Brown popsál HRA jako první krok a inicioval debatu o původním britském Bill of Rights. David Cameron prohlásil, že případná konzervativní vláda bude uvažovat o zrušení HRA a jeho nahrazení britským Bill of Rights.⁵⁵ Pouze Liberální demokraté zachovávali

⁴⁸ Klug, Francesca, „The United Kingdom Experience“, *London School of Economics*, 4, www2.lse.ac.uk/humanRights/.../The_UK_Experience.pdf, [5. 3. 2011].

⁴⁹ McLean, Iain, *What's wrong with the British constitution?*, 209.

⁵⁰ Klug, Francesca, „A bill of rights: do we need one or do we already have one?“, 8.

⁵¹ Turpin, Colin a Tomkins, Adam, *British Government and the Constitution*, 276.

⁵² Feldman, David, „Extending the Role of the Courts: The Human Rights Act 1998“, *Parliamentary History* 30, č. 1 (2011): 79, 80, <http://onlinelibrary.wiley.com/>.

⁵³ Klug, Francesca, „A bill of rights: do we need one or do we already have one?“, 14.

⁵⁴ Feldman, David, „Extending the Role of the Courts: The Human Rights Act 1998“, 83.

⁵⁵ Brazier, Rodney, *Constitutional reform*, 124.

svojí podporu HRA a Úmluvě.⁵⁶ Debata probíhala i mezi odborníky a významným způsobem se do ní zapojovaly i nevládní organizace a think-tanky.

2 Diskuze o zavedení Bill of Rights

2.1 Kritika Human Rights Act

Diskuze o zavedení Bill of Rights se naplno rozvinula v roce 2007. Pro její hlubší pochopení je však nutné zmínit události, které této diskuzi bezprostředně předcházely a které měly zásadní vliv na předkládané argumenty a návrhy. Především události roku 2006 jsou v tomto směru podstatné. Kritika, která se HRA dotýkala již od roku 2000, kdy vstoupil v účinnost, se v roce 2006 výrazně zintenzívnila.⁵⁷ Obecně můžeme hlavní body kritiky shrnout do několika následujících tvrzení. Zastánci HRA je nazývají mýty a jejich rozšíření přičítají nedostatečnému vysvětlení veřejnosti, jaká práva HRA ochraňuje a jak systém ochrany funguje.⁵⁸

Mezi tyto mýty patří tvrzení, že HRA dává velkou moc do rukou nevoleným soudcům a umožňuje jim rušit zákony schválené parlamentem. HRA také údajně zavádí nová práva, která v Británii dříve neplatila a jsou zavedena pod zahraničním nátlakem často spojovaným s Evropskou unií. Velmi rozšířeným mýtem je, že HRA podporuje především ty, kteří si to nezaslouží. Myšleni jsou zločinci a teroristé chránění na úkor většiny, která dodržuje zákony, a na úkor obětí.⁵⁹ Často je také zmiňováno, že HRA nedostatečně zdůrazňuje souvislost mezi právy a povinnostmi. Dále je důležité zmínit názory, podle kterých HRA neumožňuje deportovat nebezpečné cizince, vytváří nátlak na veřejné orgány, které následně kladou přílišný důraz na práva podezřelých a odsouzených, a důrazem na soukromí znemožňuje svobodné zpravodajství v médiích. V neposlední řadě je kritizována jeho nedostatečná „britskost“.⁶⁰

V roce 2006 se kritika HRA vystupňovala. Vláda, opozice i média si stále častěji kladly otázku, zda by HRA neměl být pozměněn nebo úplně odvolán. Za jednu

⁵⁶ Feldman, David, „Extending the Role of the Courts: The Human Rights Act 1998“, 84.

⁵⁷ Hazell, Robert, „Towards a New Constitutional Settlement An Agenda for Gordon Brown's First 100 Days and Beyond“ (červen 2007): 31, <http://www.ucl.ac.uk/constitution-unit/publications/tabs/unit-publications/141.pdf>, [15. 3. 2011].

⁵⁸ Liberty, *A Parliamentarian's Guide to the Human Rights Act* (2010): 52, <http://www.liberty-human-rights.org.uk/policy/reports/parliamentarian-s-guide-to-the-human-rights-act-sept-2010.pdf>, [15. 3. 2011].

⁵⁹ Joint Committee on Human Rights, *The Human Rights Act: the DCA and Home Office Reviews* (2006): 24, <http://www.publications.parliament.uk/pa/jt200506/jtselect/jtrights/278/278.pdf>, [15. 3. 2011].

⁶⁰ Liberty, *A Parliamentarian's Guide to the Human Rights Act*, 52-58.

z hlavních příčin můžeme označit vývoj ve třech zásadních případech, které se týkaly HRA a zajištění bezpečnosti obyvatel. První případ se týkal devíti Afgánců, kteří v roce 2000 unesli letadlo, aby se dostali do Velké Británie. High Court, jeden z nejvyšších soudů, rozhodl, že Afgánci nemohou být deportováni, protože by jim hrozilo mučení nebo smrt.⁶¹ Premiér Tony Blair v reakci na toto rozhodnutí uvedl: „Není možné, abychom byli v situaci, kdy nemůžeme lidi, kteří unesou letadlo, deportovat zpět do jejich země. To, že je chceme deportovat není zneužití spravedlnosti, zneužitím zdravého rozumu je to, že to nemůžeme udělat.“⁶²

Druhou kontroverzní událostí bylo zveřejnění zprávy o procesu, na základě kterého byl v roce 2005 propuštěn z vězení Anthony Rice odsouzený na doživotí. Ten několik měsíců po svém propuštění zavraždil ženu jménem Naomi Bryant. Podle zveřejněné zprávy bylo rozhodnutí o propuštění špatné, způsobené sérií procedurálních chyb a podceněním nebezpečnosti odsouzeného.⁶³ Pro veřejnost a média však bylo hlavní příčinou jeho propuštění neadekvátní přihlížení k právům zločince, což bylo způsobeno obavou z žaloby na základě HRA.⁶⁴

Třetí kontroverze souvisela s vládním prohlášením, že kvůli HRA nemůže Velká Británie deportovat cizince, kteří jsou propuštěni z vězení.⁶⁵ Ministr vnitra John Reid krátce poté uvedl, že většina lidí, která dodržuje zákony, považuje za špatné, aby soudní rozhodnutí upřednostňovala práva zahraničních vězňů před bezpečností obyvatel Spojeného království. Velká Británie nemůže na základě článku 3 Úmluvy deportovat cizince, pokud by mu hrozilo mučení, smrt nebo nelidské a pokořující zacházení.⁶⁶

Do diskuze o HRA přispěl i lídr Konzervativní strany David Cameron, který v projevu v červnu 2006 navrhl zrušení HRA a jeho nahrazení moderním Bill of Rights. Reagoval tak na nutnost lépe vyvažovat svobody a bezpečnost, což podle něho HRA nezajišťuje dostatečně. Především v oblastech boje proti zločinu a terorismu oslabuje státní moc. Označil jej dokonce za „pozvánku pro teroristy“.⁶⁷ Původní Bill of Rights by

⁶¹ Joint Committee on Human Rights, *The Human Rights Act: the DCA and Home Office Reviews*, 7.

⁶² Ibidem, 9.

⁶³ Ibidem, 12, 14.

⁶⁴ Travis, Alan a Morris, Steven, „Killer should not have been freed, says report“, *The Guardian*, 11. května 2006, <http://www.guardian.co.uk/uk/2006/may/11/topstories3.ukcrime>, [15. 3. 2011].

⁶⁵ HC Deb, 3. května 2006, c 969-973,

http://www.publications.parliament.uk/pa/cm200506/cmhansrd/vo060503/debtext/60503-04.htm#60503-04_spmi0, [15. 3. 2011].

⁶⁶ Joint Committee on Human Rights, *The Human Rights Act: the DCA and Home Office Reviews*, 11, 37.

⁶⁷ Cameron, David, „Balancing Freedom and Security - A Modern British Bill of Rights“, (příspěvek přednesený pro Centre for Policy Studies, 26. června 2006), 11, http://www.cps.org.uk/cps_catalog/CPS_assets/555_ProductPreviewFile.pdf, [15. 3. 2011].

podle Camerona pomohl také v případech, kdy jsou před ECtHR rozhodovány britské případy. ECtHR by mohl využít tzv. doktrínu *margin of appreciation*⁶⁸ a respektovat principy obsažené v Bill of Rights.⁶⁹

Premiér Tony Blair reagoval na zmíněné události prohlášením k ministru vnitra Johnu Reidovi, že by měla být schválena legislativa umožňující vládě vetovat rozhodnutí soudů a zmínil možnost změny HRA. Ta by přiměla soudy lépe vyvážit práva jednotlivce a bezpečnost obyvatel.⁷⁰ Blair také požádal tehdejší Ministerstvo pro záležitosti ústavy a Ministerstvo vnitra o přezkoumání fungování HRA.⁷¹ Ministerstvo pro záležitosti ústavy shledalo, že HRA nemá zásadní vliv na trestní právo a na schopnost vlády bojovat proti zločinu. Hlavní problémy v oblasti protiteroristické legislativy nejsou způsobeny HRA, ale rozhodnutími ECtHR jako bylo rozhodnutí v případě *Chahal v. The United Kingdom*.⁷² V dalších oblastech považuje Ministerstvo vliv HRA za kladný a neshledává, že by HRA výrazně pozměnil rovnováhu mezi výkonnou, zákonodárnou a soudní mocí.⁷³ Zpráva Ministerstva vnitra uvedla, že HRA je orgány systému trestního práva považován za přínosný a případné výtky souvisí spíše se závazky danými Úmluvou, než s HRA. Zároveň však poukázala na náznaky přílišné opatrnosti úřadů v případech, kdy mají podle HRA a Úmluvy vytvořit rovnováhu mezi právy jednotlivce a bezpečností veřejnosti. Jedním z důvodů mohou být obavy ze soudních sporů.⁷⁴

Výše zmíněné události roku 2006 do značné míry ovlivnily diskuzi, která se rozvinula v roce 2007. Významný vliv na její charakter však měla také změna na pozici předsedy Labouristické strany. Tonyho Blaira, který stál za schválením HRA, avšak v průběhu let jej sám často kritizoval a navrhoval jeho pozměnění⁷⁵, vystřídal Gordon Brown. Brown se již v zahajovací řeči své kampaně na pozici předsedy strany vyjádřil,

⁶⁸ Doktrína odkazuje k prostoru, který přenechává ECtHR národním institucím v naplňování jejich povinností v rámci Úmluvy. cit. podle „The Margin of Appreciation“, Council of Europe, http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/lisbonnetwork/themis/ECHR/Paper2_en.asp [18. 4. 2011].

⁶⁹ Cameron, David, „Balancing Freedom and Security - A Modern British Bill of Rights“, 6, 15, 16, 18.

⁷⁰ BBC News, *Blair 'to amend human rights law'*, 14. května 2006, http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/4770231.stm, [15. 3. 2011].

⁷¹ Joint Committee on Human Rights, *The Human Rights Act: the DCA and Home Office Reviews*, 3.

⁷² Jedná se o rozhodnutí ECtHR z roku 1996, na základě kterého nemůže Velká Británie deportovat člověka, který by byl vystaven riziku smrti, mučení nebo nelidského a ponižujícího zacházení. cit. podle European Court of Human Rights *Chahal v. The United Kingdom*“, *Int J Refugee Law* 9. č. 1 (1997): 86.

⁷³ Department for Constitutional Affairs, *Review of the Implementation of the Human Rights Act* (2006): 1, 35, http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/+http://www.dca.gov.uk/peoples-rights/human-rights/pdf/full_review.pdf, [15. 3. 2011].

⁷⁴ Joint Committee on Human Rights, *The Human Rights Act: the DCA and Home Office Reviews*, 32, 33.

⁷⁵ Temko, Ned a Doward, Jamie, „Revealed: Blair attack on human rights law“, *The Guardian*, 14. května 2006, <http://www.guardian.co.uk/politics/2006/may/14/humanrights.ukcrime>, [15. 3. 2011].

že v má v nejbližších měsících v plánu vybudovat národní konsensus pro program ústavní reformy. Tato reforma by měla podle jeho slov „posílit odpovědnost těch, kteří drží moc, měla by ujasnit práva a povinnosti občanů Británie, měla by bránit unii a ostražitě chránit těžce dobyté svobody jednotlivce“. Již v tomto projevu tedy Brown naznačil, jaké budou kroky jeho vlády a dal najevo, že chce v dalším vývoji sehrát důležitou roli.⁷⁶

2.2 Hlavní mezníky diskuze od roku 2007

2.2.1 Zelená kniha *The Governance of Britain*

Diskuze o zavedení Bill of Rights ve Velké Británii dostala v roce 2007 impuls v podobě Zelené knihy *The Governance of Britain*.⁷⁷ Zelená kniha byla vydána v červenci toho roku krátce po jmenování Gordona Browna premiérem.⁷⁸ Labouristická strana se od roku 1997 soustředila na reformování britského ústavního pořádku. Přes důležité kroky v mnoha oblastech byla jejich reformní snaha často předmětem kritiky kvůli nedostatku dlouhodobější vize a prosazování reform shora bez dostatečné veřejné diskuze. Zelená kniha *The Governance of Britain* měla symbolizovat změnu tohoto přístupu.⁷⁹

Základní otázky, na které má Zelená kniha odpovědět, jsou dvě. Zaprvé jak zajistit, aby byla moc odpovědnější a zadruhé jak prosazovat a pozvednout práva a povinnosti občanů. Dokument měl podle představy vlády být prvním krokem k celonárodní diskuzi o ústavních změnách. Tato diskuze se měla soustředit na téma budoucnosti britské ústavy a na britské občanství a hodnoty.⁸⁰ Zelená kniha se konkrétně soustředí na čtyři oblasti. Jedná se o omezení práv výkonné moci ve prospěch parlamentu, o rozšíření odpovědnosti exekutivy a o znovuoživení demokracie. Poslední část Zelené knihy se věnuje problematice Prohlášení britských hodnot a Bill of Rights.⁸¹

⁷⁶ Hazell, Robert, „Towards a New Constitutional Settlement An Agenda for Gordon Brown’s First 100 Days and Beyond“, 7.

⁷⁷ Ministry of Justice, *The Governance of Britain* (červenec 2007), <http://www.official-documents.gov.uk/document/cm71/7170/7170.pdf>, [15. 3. 2011].

⁷⁸ Maer, Lucinda a Horne, Alexander, „Background to proposals for a British Bill of Rights and Duties“, 3, <http://www.parliament.uk/documents/commons/lib/research/briefings/snpc-04559.pdf>, [22. 1. 2011].

⁷⁹ Maer, Lucinda a Horne, Alexander, „The Governance of Britain Green Paper“, *Research paper 07/72* (2007), 3, <http://www.parliament.uk/documents/commons/lib/research/rp2007/rp07-072.pdf>, [15. 3. 2011].

⁸⁰ Ministry of Justice, *The Governance of Britain*, 5, 6.

⁸¹ *Ibidem*, 5-8.

V otázce Bill of Rights vláda deklaruje, že považuje HRA z roku 1998 za první krok k vytvoření Bill of Rights. Tento zákon by měl sloužit jako základ, na kterém bude Bill of Rights postaven. HRA obsahuje podle vlády práva, která jsou Velké Británii vlastní od doby prohlášení *Magna Carta* a která budou platit dokud Británie neodstoupí od Úmluvy. Tento krok však vláda vylučuje, protože by pro občany znamenal znovu nutnost dlouhého dovolávání se práv před ECtHR. Sepsání nového Bill of Rights představuje možnost nově definovat, co občané mohou očekávat od veřejné moci, od sebe navzájem a může pomoci vytvořit systém, v rámci kterého mohou být lépe naplňovány hodnoty společné obyvatelům Velké Británie.⁸²

Bill of Rights je příležitostí zahrnout nová témata nad rámec HRA. Jedná se především o zdůraznění spojení mezi právy a povinnostmi, které z práv vyplývají. Z tohoto důvodu využívá *The Governance of Britain* pojem *Bill of Rights and Duties*. Zelená kniha zdůrazňuje také nutnost zajistit, aby práva neomezovala možnosti výkonné moci rozhodovat o rozdělování státních zdrojů. Tato podmínka se týká především případného začlenění ekonomických a sociálních práv. V neposlední řadě Zelená kniha vyzdvihuje nutnost rovnováhy mezi ochranou lidských práv a ochranou obyvatel.⁸³

S otázkou Bill of Rights je v Zelené knize úzce spojena i výzva k vytvoření Prohlášení britských hodnot. Toto prohlášení by mělo napomoci jasněji identifikovat hlavní principy britské identity a britského občanství a také povinností, které jsou s tím spojeny. Za nejdůležitější z nich vláda považuje svobodu, demokracii, toleranci, svobodu slova, pluralitu a plnění občanských povinností. Pojmenování těchto základních hodnot a principů by mělo napomoci sjednocení Britů a upevnění jednoty národa.⁸⁴

Důležitou úlohou *The Governance of Britain* je iniciování diskuze o hodnotách a principech důležitých pro britskou společnost a také o právech, která jsou britské kultuře vlastní. Tato diskuze je podle vlády velmi významná především z toho důvodu, aby se zajistilo, že hodnoty sdílené ve společnosti budou obsaženy v ústavě a v Bill of Rights. Vláda se v dokumentu zavazuje podpořit celonárodní diskuzi vydáním diskusních dokumentů, informačních materiálů a plánuje úzkou spolupráci s think-tanky a akademiky.⁸⁵

⁸² Ibidem, 60, 61.

⁸³ Ibidem, 61.

⁸⁴ Ibidem, 53, 54, 57.

⁸⁵ Ibidem, 59, 61.

2.2.1.1 Debata v Dolní sněmovně

Zelená kniha *The Governance of Britain* byla uvedena v Dolní sněmovně 3. července 2007. Premiér Gordon Brown v projevu k poslancům dokument představil a prohlásil, že změny navrhované v Zelené knize jsou jedinečnou možností, jak čelit novým výzvám v oblastech bezpečnosti, ekonomických změn a tlaku na soudržnost společnosti.⁸⁶ Část projevu se týkala i návrhu na Bill of Rights. Prohlásil, že rozhodnutí o tom, co by mělo tvořit práva a povinnosti občanů, by mělo být předmětem veřejné diskuze. Gordon Brown také zmínil, že vedením této diskuze s veřejností byl pověřen ministr spravedlnosti Jack Straw. Diskuze a série veřejných slyšení měla začít na podzim roku 2007 ve všech částech země.⁸⁷

Vůdce opozice David Cameron z Konzervativní strany přivítal většinu návrhů obsažených v Zelené knize, avšak část týkající se Bill of Rights kritizoval. Uvedl, že Británie potřebuje v daný okamžik především objasnění pozice HRA. Cameron prohlásil, že by tento zákon měl být odvolán, protože znemožňuje deportaci cizinců představujících bezpečnostní hrozbu.⁸⁸ Brown reagoval na toto prohlášení citací Kennetha Clarka z Konzervativní strany, který uvedl, že konzervativní návrhy na Bill of Rights jsou xenofobní a postrádají právní smysl. Alan Beith z Liberálně demokratické strany ocenil ochotu vlády o navrhovaných změnách vést diskuzi.⁸⁹ Další část debaty v Dolní sněmovně se týkala již jiných návrhů ze Zelené knihy.

2.2.1.2 Projevy premiéra Gordona Browna

Premiér Gordon Brown se významně podílel na šíření a objasňování myšlenek a návrhů obsažených v *The Governance of Britain*. Ústavní reforma byla tématem jeho prvního proslovu v parlamentu v pozici předsedy vlády a věnoval se jí i v dalších projevech následujících po představení Zelené knihy.⁹⁰ V projevu v září 2007 mimo jiné představil koncept shromáždění občanů zvaného *Citizens Summit*. Měl být tvořen reprezentativní částí obyvatel, kteří budou pracovat na formulování Prohlášení britských hodnot. Brown vyzdvihl zapojení obyvatel do procesu formulace, což má pomoci jeho

⁸⁶ HC Deb, 3. července 2007, c 815,

<http://www.publications.parliament.uk/pa/cm200607/cmhansrd/cm070703/debtext/70703-0003.htm#07070334000001>, [20. 3. 2011].

⁸⁷ Ibidem, c 819, 820.

⁸⁸ Ibidem, c 820, 821.

⁸⁹ Ibidem, c 822, 825.

⁹⁰ Maer Lucinda a Horne Alexander, „The Governance of Britain Green Paper“, 57.

budoucímu přijetí veřejností.⁹¹ Měsíc poté Brown vyjádřil znepokojení nad tím, že v posledních letech je v Británii podceňován význam svobody. Jeho vláda se bude zasazovat o to, aby nebyly aktuální bezpečnostní hrozby zneužívány jako záminka pro opuštění důrazu na hodnoty lidské svobody. Podpora principů svobody bude naopak jedním ze způsobů boje proti hrozbám. V tomto projevu také Brown oznámil, že tímto dnem Jack Straw zahajuje debatu o *British Bill of Rights and Duties*.⁹²

2.2.1.3 Zpráva Společného výboru pro lidská práva

Do diskuze o budoucím Bill of Rights se zapojil i Společný výbor pro lidská práva.⁹³ Již 22. května 2007 zahájil veřejná slyšení, ve kterých se mohli jednotlivci i organizace vyjadřovat k následujícím otázkám - jestli a proč existuje potřeba pro zavedení Bill of Rights, jaká práva by měl případně zahrnovat, jaký by měl být vztah mezi Bill of Rights, HRA a dalšími mezinárodními závazky a jaký by měl mít Bill of Rights vliv na vztahy mezi exekutivou, parlamentem a soudy.⁹⁴ Do konce srpna 2007 obdržel výbor 31 stanovisek od jednotlivců a organizací a v srpnu následujícího roku publikoval zprávu *A bill of rights for the UK?*⁹⁵

V této zprávě výbor jednoznačně vyjádřil podporu plánu na vytvoření Bill of Rights, především z toho důvodu, že v britské společnosti existuje podle jeho mínění mnoho skupin, jejichž práva nejsou dostatečně chráněna. Výbor vyzdvihl nutnost široké diskuze o aspektech Bill of Rights, aby se jeho zavedení stalo událostí ústavního charakteru a ne charakteru pouze politického.⁹⁶ Zpráva také oceňuje rozhodnutí vlády stavět na HRA a vytvořit Bill of Rights podle modelu tzv. ECHR-plus. Úmluva by podle tohoto modelu byla základem, ke kterému by byla připojena další práva zvyšující ochranu. Konkrétní nová práva jsou předmětem diskuze, avšak výbor se přiklání k zahrnutí následujících práv – práva na soudní proces s porotou, práv na správní

⁹¹ Brown, Gordon, „Speech to the National Council of Voluntary Organisations“, (příspěvek přednesený pro National Council of Voluntary Organisations, 3. září 2007),

<http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/+http://www.number10.gov.uk/Page13008>, [20. 3. 2011].

⁹² Brown, Gordon, „Speech on Liberty“, (příspěvek přednesený pro University of Westminster, 25. října 2007), <http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/+http://www.number10.gov.uk/Page13630>, [20. 3. 2011].

⁹³ Jedná se o výbor parlamentu složený ze zástupců obou komor. Jeho úkolem je zabývat se otázkou lidských práv ve Velké Británii a fungováním HRA. viz <http://www.parliament.uk/jchr>.

⁹⁴ Joint Committee on Human Rights, *Press Notice č. 38* (22. května 2007), <http://www.parliament.uk/business/committees/committees-archive/joint-committee-on-human-rights/jchrpn38-220507/>, [20. 3. 2011].

⁹⁵ Joint Committee on Human Rights, *Twenty-ninth Report of Session 2007–08* (srpen 2008): 8, <http://www.publications.parliament.uk/pa/jt200708/jtselect/jtrights/165/165i.pdf>, [14. 2. 2011].

⁹⁶ *Ibidem*, 12, 15.

soudnictví, práva dětí a dalších ohrožených skupin, a z tzv. práv třetí generace⁹⁷ právo na zdravé a udržitelné životní prostředí. V otázce kontroverzních ekonomických a sociálních práv se přiklání k začlenění práva na zdraví, bydlení, vzdělání a životní standard, která však budou pouze deklarována a nebudou vymahatelná u soudu. V neposlední řadě je zásadní zmínit názor výboru, podle kterého by Bill of Rights neměl kvůli tradiční roli parlamentu poskytnout soudům právo odvolávat zákony.⁹⁸

Výbor navrhl vlastní název *UK Bill of Rights and Freedoms* místo vládního návrhu *British Bill of Rights and Duties*. Reaguje tím na jedné straně na potenciální problematičnost slova *British* v souvislosti s rozdělením země na Anglii, Skotsko, Severní Irsko a Wales. Na straně druhé tím vyjadřuje svůj nesouhlas s pevným začleněním povinností do Bill of Rights.⁹⁹

Vláda Gordon Browna představila v prosinci 2008 svojí odpověď na návrhy a připomínky výboru. Důležité je zmínit především body, ve kterých se stanovisko vlády liší od názoru komise. V otázce začlenění ekonomických a sociálních práv vyjádřila vláda obavu, že jejich začlenění zvýší možnost zásahů soudů do přerozdělování zdrojů v socio-ekonomických oblastech, což je pro vládu nepřijatelné. Výbor naopak navrhuje, aby soudy mohly jednat v případech vážného porušování těchto práv a neshledává toto opatření nedemokratickým.¹⁰⁰ Vláda nesouhlasí s negativním postojem výboru k zapojení povinností do Bill of Rights. Výbor jako důvod uvádí, že vláda využívá zapojení povinností jako prostředku k posílení důležitosti otázky bezpečnosti na úkor lidských práv. Dále také prý podmiňuje práva splněním povinností, což je v rozporu s jejich univerzálností. Výbor také tvrdí, že vláda svým důrazem na povinnosti podporuje mýty o HRA (viz kapitola 2.1).¹⁰¹ Výbor také doporučil, aby byla ustavena nezávislá komise pověřená vedením národní diskuze, která by probíhala před projednáváním Bill of Rights v parlamentu.¹⁰²

Výbor upozorňoval ve své reakci na odpověď vlády na odklady publikace Zelené knihy k dalšímu vývoji v otázce Bill of Rights. Vyzýval vládu, aby jí

⁹⁷ Práva třetí generace jsou mezinárodně uznávanou součástí lidských práv, ale nejsou zařaditelná mezi občanská, politická, ekonomická ani sociální práva. (Společný výbor pro lidská práva, *A Bill of Rights for the UK? Government Response to the Committee's Twenty-ninth Report of Session 2007-08* (leden 2009): 57, <http://www.publications.parliament.uk/pa/jt200809/jtselect/jtrights/15/15.pdf>, [14. 2. 2011].).

⁹⁸ Joint Committee on Human Rights, *Twenty-ninth Report of Session 2007-08*, 5, 6, 20.

⁹⁹ *Ibidem*, 5, 30.

¹⁰⁰ Joint Committee on Human Rights, *A Bill of Rights for the UK? Government Response to the Committee's Twenty-ninth Report of Session 2007-08*, 6, 19.

¹⁰¹ *Ibidem*, 11, 25.

¹⁰² *Ibidem*, 3.

publikovala co nejdříve a zamezila tak pochybám o vážnosti záměru v otázce Bill of Rights.¹⁰³ Záměr vydat novou Zelenou knihu byl publikován již v červenci 2008 v dokumentu *Governance of Britain: One Year On*.¹⁰⁴ Tento závazek splnila vláda 23. března 2009 vydáním *Rights and Responsibilities: developing our constitutional framework*.¹⁰⁵

2.2.2 Zelená kniha *Rights and Responsibilities: developing our constitutional framework*

Zelená kniha *Rights and Responsibilities: developing our constitutional framework* byla publikována 23. března 2009. Základní myšlenkou Zelené knihy je návrh na přijetí *Bill of Rights and Responsibilities*, jehož základem by byla práva zahrnutá v HRA a dále by v sobě zahrnoval větší důraz na povinnosti a odpovědnost.¹⁰⁶ Narozdíl od dříve zmiňované *The Governance of Britain* tak v nové Zelené knize již dostal návrh na Bill of Rights plný prostor. Vláda se v Zelené knize snaží odpovědět na otázku, jak nejlépe upravit vztah mezi občanem a státem, aby byly ochráněny základní svobody a aby byla zároveň podpořena vzájemná odpovědnost. Načasování diskuze vysvětluje tím, že dnes žijeme v době velkých změn, což s sebou přináší mnohé situace, které nelze předvídat. Mnozí z těch, kteří se dosud cítili bezpeční, objevují svojí zranitelnost. Vláda chce v této situaci pomocí široké diskuze ochranu práv a svobod pozvednout.¹⁰⁷

Povinnosti a odpovědnost neměly až dosud v ústavním uspořádání tak významné postavení jako práva, přestože mají důležité místo ve zvykovém právu, v zákonech, v HRA a jsou uznávanou součástí britské morálky. Vláda si proto klade za cíl obzvlášť zásadním povinnostem poskytnout větší prostor a přispět tak k jejich lepšímu pochopení. Zároveň však ujišťuje, že nemá v úmyslu práva splněním povinností podmiňovat.¹⁰⁸

¹⁰³ Ibidem, 3.

¹⁰⁴ Ministry of Justice, *Governance of Britain: One Year On* (červenec 2008): 22, 23, <http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/+/http://www.justice.gov.uk/docs/governance-britain-one-year-on.pdf>, [14. 2. 2011].

¹⁰⁵ Ministry of Justice, *Rights and Responsibilities: developing our constitutional framework* (březen 2009), <http://www.justice.gov.uk/rights-responsibilities.pdf>, [14. 2. 2011].

¹⁰⁶ Pojem *responsibility* je v Zelené knize využíván podle kontextu jako ekvivalent pro oba české výrazy.

¹⁰⁷ Ministry of Justice, *Rights and Responsibilities: developing our constitutional framework*, 13.

¹⁰⁸ Ibidem, 8, 9.

Spojení práv a povinností je v dokumentu ukazováno odkazem na významné myslitele v historii, kteří toto propojení uznávali.¹⁰⁹ Myšlenka, že jednotlivci mají k sobě navzájem povinnosti, je součástí každodenního života a etických a morálních pravidel. V současnosti však podle Zelené knihy dochází k atomizaci společnosti, lidé jsou více nezávislí, samostatní a vzájemné povinnosti a odpovědnost se ztrácí.¹¹⁰ *Bill of Rights and Responsibilities* by tak mohl přispět k lepšímu pochopení povinností a jejich souvislostí s právy a podpořit solidaritu ve společnosti. V Zelené knize je však podtrhováno, že cílem není oslabit práva, ale lepším nastíněním těchto souvislostí přispět k chápání práv.¹¹¹ Vláda předkládá k diskusi například návrhy na začlenění povinnosti podat informace o závažném zločinu, zasednout v porotě u soudu, starat se o děti, platit daně, přispívat do sociálního pojištění a nepobírat dávky pokud je člověk schopen pracovat.¹¹²

Dokument obsahuje mnoho úvah o možném začlenění práv nad rámec HRA. Velká Británie tradičně dodržuje některá práva, která nejsou dosud v tomto zákoně zakotvena. Zelená kniha představuje úvahy o zakotvení sociálních a ekonomických práv, která mají své kořeny v britském státu blahobytu. Dále zmiňuje právo na soud s porotou, avšak jeho začlenění nenavrhuje, protože mezi odborníky není jednotný názor na vhodnost tohoto způsobu projednávání.¹¹³ Navrhované právo na rovnost je již obsaženo v zákonech a zvykovém právu, ale jeho začlenění do *Bill of Rights* by podpořilo tuto ochranu. Mezi další návrhy, které vláda předkládá, patří práva obětí trestných činů, právo na řádnou správu, právo na zdraví a prospívání dětí a princip udržitelného rozvoje v souvislosti s životním prostředím a právo na určitý standard bydlení.¹¹⁴

Významný prostor je v Zelené knize věnován také možným způsobům zakotvení práv. Zelená kniha nastiňuje možnosti od čistě deklarativního a symbolického pojetí až po přímo vymahatelná práva. Tato druhá možnost je považována za nejméně vhodnou, především v souvislosti s ekonomickými, sociálními a kulturními právy. Ani v případě povinností neuvažuje vláda o zakotvení postihů, protože by to nepřispělo k rozšíření pocitu odpovědnosti a vzájemné tolerance. Vláda neplánuje změnu vymahatelnosti

¹⁰⁹ Aristoteles, John Stuart Mill, Thomas Paine, Jean-Jacques Rousseau, Adam Smith.

¹¹⁰ Ministry of Justice, *Rights and Responsibilities: developing our constitutional framework*, 14-17.

¹¹¹ *Ibidem*, 17, 18.

¹¹² *Ibidem*, 20, 21, 27.

¹¹³ *Ibidem*, 36-38.

¹¹⁴ *Ibidem*, 9.

v případě práv již dříve zakotvených v HRA. Ani v případě nových práv není jejich obecná vymahatelnost považována za nejlepší způsob úpravy. Naopak se vláda kloní spíše k úpravě podle HRA, kdy mají soudy pouze možnost prohlásit, že určitý zákon není v souladu s Úmluvou.¹¹⁵

Budoucnost HRA není z dokumentu jednoznačně zřejmá. Nabízeny jsou možnosti inkorporace do *Bill of Rights and Responsibilities* nebo samostatnost. Předložení konečné podoby *Bill of Rights and Responsibilities* parlamentu ke schválení vláda neplánuje před následujícími volbami.¹¹⁶

2.2.2.1 Debata v Dolní sněmovně

Zelenou knihu předložil v Dolní sněmovně ministr spravedlnosti Jack Straw. O dokumentu se vedla živá diskuze a setkal se s výraznou kritikou především ze strany poslanců Konzervativní strany. Dominic Grieve, stínový ministr spravedlnosti, prohlásil, že HRA selhal v ochraňování našich svobod a způsobil nejasnosti v prosazování práv v praxi. Navrhovaný *Bill of Rights and Responsibilities* podle něho situaci ještě zhorší. Konkrétně zmiňuje, že možnost, aby soudy rozhodovaly o ekonomických a sociálních otázkách považuje za nepřijatelnou. Další konzervativní poslanci prohlásili, že Zelená kniha ve skutečnosti nepřináší nic nového, protože navrhovaná práva jsou již chráněna ve stávajících ústavních dokumentech.¹¹⁷

Liberální demokraté přijali novou Zelenou knihu pozitivněji než Konzervativci. David Howarth, stínový ministr spravedlnosti, však nesouhlasil se začleněním povinností do Bill of Rights. Obvinil vládu z podbízení se těm, kteří prohlašují, že existují lidé, kteří si lidská práva nezaslouží. Howarth také vyslovil názor, že pokud práva nebudou zakotvena jako vymahatelná, bude hrozit narušení celé idey lidských práv. Tento názor vyslovil i další řečník z řad Liberálních demokratů Alan Beith. Listinu práv, která neobsahuje vymahatelná práva, označil za listinu nadějí a tuh.¹¹⁸

Poslanec za Skotskou národní stranu Pete Wishart upozornil na skutečnost, že Skotsko by mělo mít vlastní úpravu práv a povinností a v rámci Unie by nemělo docházet k přísnému uplatňování těchto britských nařízení.¹¹⁹

¹¹⁵ Ibidem, 10, 56.

¹¹⁶ Ibidem, 10.

¹¹⁷ HC Deb, 23. března 2009, c 41-47,

<http://www.publications.parliament.uk/pa/cm200809/cmhansrd/cm090323/debtext/90323-0006.htm#0903235000003>, [20. 2. 2011].

¹¹⁸ Ibidem, c 43-45.

¹¹⁹ Ibidem, c 46, 47.

2.2.2.2 Debata ve Sněmovně lordů

Ve Sněmovně lordů byla Zelená kniha *Rights and Responsibilities: developing our constitutional framework* představena také 23. března 2009. I zde vyjádřili zástupci Konzervativní strany svůj nesouhlas s jejím obsahem. Lord Kingsland kritizoval především to, že vláda neplánuje začlenění habeas corpus a práva na soud s porotou a vyjádřil také údiv nad tím, že v Zelené knize není zmíněna rodina jako velmi důležitá instituce rozšiřující odpovědnost ve společnosti.¹²⁰ Lord Waddington kritizoval nerozhodnost vlády v otázce vymahatelnosti práv. Upozorňoval také na jedné straně na možný nárůst soudních sporů pokud práva budou vymahatelná a na druhé straně na nemožnost garance dodržování práv pokud nebudou vymahatelná.¹²¹

Lord Thomas of Gresford z řad Liberálních demokratů prohlásil, že se obává, že vláda bude absolutní práva podmiňovat povinnostmi. Vláda tak podle něho ustupuje od HRA. Skutečnost, že práva nemají být vymahatelná ukazuje, že Zelená kniha je pouze snahou uspokojit bulvární média i opravdové zastánce lidských práv.¹²² Lord Lester of Herne Hill kritizoval především skutečnost, že vláda neplánuje začlenění práv, která chybí v HRA a jejichž začlenění by umožnilo vytvoření opravdu britského Bill of Rights a zlepšilo vnímání lidských práv v zemi.¹²³

2.2.2.3 Zpráva o průběhu veřejné diskuze

Veřejná debata, kterou zahájila Zelená kniha *Rights and Responsibilities: developing our constitutional framework* probíhala mezi 23. březnem 2009 a 26. únorem 2010. Jejím cílem bylo zapojit veřejnost a zájmové skupiny do debaty o *Bill of Rights and Responsibilities*. Široká veřejná debata o možných ústavních změnách probíhala již od roku 2007 na základě Zelené knihy *The Governance of Britain*, avšak Zelená kniha z roku 2009 zúžila debatu tematicky. Diskuze se vedla především o národní identitě, národních hodnotách, *Bill of Rights and Responsibilities* a psané ústavě. Diskuze byla doplněna sérií poradních shromáždění po celé zemi a byly

¹²⁰ HL Deb, 23. března 2009, c 475-478, 480-482, <http://www.publications.parliament.uk/pa/ld200809/ldhansrd/text/90323-0005.htm#0903238000440>, [20.2. 2011].

¹²¹ Ibidem, c 480, 481.

¹²² Ibidem, c 477, 478.

¹²³ Ibidem, c 481, 482.

využívány i moderní informační technologie jako online diskusní fóra a Twitter. Zpráva o průběhu a výsledcích této diskuze byla předložena parlamentu 30. března 2010.¹²⁴

Do diskuze se zapojilo 2500 lidí. Vedle jednotlivců to byly charity, nevládní organizace, náboženské a politické skupiny a právnické a akademické organizace. Podle zprávy respondenti vítali Zelenou knihu a většina se domnívala, že je správný čas pro diskuzi o Bill of Rights. Hlavním argumentem pro jeho podporu bylo možné rozšíření povědomí o právech a povinnostech a rozšíření výčtu práv nad rámec HRA. Naopak ti, kteří byli proti Bill of Rights, zmiňovali nejčastěji dostatečnost dosavadní ochrany a také skutečnost, že v problematice ústavního uspořádání země jsou důležitější body k diskuzi. V otázce začlenění povinností byli účastníci diskuze rozdělení na dvě poloviny. Podle jedné části by jejich začlenění podpořilo kladné změny ve společnosti, podle druhé části by naopak znamenalo zasahování státu do oblastí, které jsou doménou obcí, komunit, náboženských organizací a rodiny. Velká část respondentů souhlasila se začleněním nových práv, především pak práv dětí a práv na rovnost a řádnou správu. Podpora začlenění ekonomických a sociálních práv pak již nebyla tak široká. V otázce zakotvení práv upřednostnila většina plnou vymahatelnost, avšak ne vždy v případech, kdy se jednalo o rozdělování zdrojů. V diskuzi dostalo jednoznačně přednost symbolické zakotvení povinností.¹²⁵

Ze závěru zprávy je patrné, že účastníci debaty vyzvali vládu k podpoře další diskuze, na níž by se podíleli lidé z různých prostředí. Vláda se k další podpoře diskuze zavázala v průběhu příštího parlamentního období.¹²⁶

2.2.3 Volební kampaň 2010 a kroky nové vládní koalice

Premiér Gordon Brown oznámil 6. dubna 2010, že parlamentní volby se budou konat 6. května 2010. Zároveň tímto oznámením také zahájil volební kampaň.¹²⁷ Téma Bill of Rights nebylo jedním z hlavních témat kampaně, což je zřejmé při pohledu na volební manifesty tří největších politických stran. Vládní Labouristická strana se ve svém manifestu zavazovala ochraňovat práva obyvatel a podporovat plnění jejich povinností. Plně se přihlásila k HRA a zavázala se, že jej neodvolá. Místo dříve

¹²⁴ Ministry of Justice, *Rights and Responsibilities: developing our constitutional framework Summary of responses* (březen 2010): 6, 7, na <http://www.justice.gov.uk/publications/docs/rights-responsibilities-response.pdf>, [20. 2. 2011].

¹²⁵ *Ibidem*, 9-11.

¹²⁶ *Ibidem*, 23.

¹²⁷ BBC News, *Election race begins as Brown confirms 6 May date*, 6. dubna 2010, http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/politics/election_2010/8603591.stm, [27. 3. 2011].

prosazovaného *Bill of Rights and Responsibilities* však přišla Labouristická strana s návrhem na ustavení komise ze všech politických stran, která by projednávala možnosti zavedení psané ústavy.¹²⁸ Podle prof. Francescy Klug byly příčinou opuštění návrhů ze Zelené knihy z roku 2009 rozpory ve vládě. Ty se týkaly především vlivu, který by *Bill of Rights and Responsibilities* měl na vztahy mezi legislativou, exekutivou a soudy a neshod ohledně začlenění ekonomických a sociálních práv.¹²⁹

Konzervativní strana v manifestu slíbila, že nahradí HRA zákonem *UK Bill of Rights*, aby ochránila svobody proti zásahu státu a podpořila větší společenskou odpovědnost. Více se manifest k otázce Bill of Rights nevyjadřoval a neposkytl bližší informace o potenciální podobě *UK Bill of Rights*.¹³⁰ Liberální demokraté se v manifestu zavázali zavést Zákon o svobodě, který by obnovil občanské svobody důležité pro Británii. Dále chtěli podporou HRA zajistit, že každý bude mít stejnou míru ochrany. Vyjádřili také názor, že nejlepším způsobem ochrany obyvatel před terorismem je teroristy soudně stíhat a ne se vzdávat těžce získaných práv a svobod.¹³¹

V otázce budoucnosti HRA bylo před volbami zřejmé, že ze tří hlavních politických stran pouze Konzervativní strana prosazuje jeho odvolání. Dále se k tomu zavázala v manifestu například Strana za nezávislost Spojeného království (UK Independence Party), která to zdůvodnila snahou zvýšit bezpečnost země zrušením překážek deportací „nebezpečných Imámů, lidí podezřelých z terorismu a zločinců“. Strana také chtěla prosazovat odstoupení od Úmluvy.¹³² Britská národní strana (British National Party) slibovala vedle zrušení HRA a odstoupení od Úmluvy odvolání celé legislativy v oblasti lidských práv, kterou prosadily předcházející konzervativní a labouristické vlády. Strana se zavázala zvrátit omezování občanských svobod za účelem boje proti terorismu a slíbila také zavést Bill of Rights, který by garantoval základní občanské svobody.¹³³

¹²⁸ Labour Party, *The Labour Party Manifesto 2010*, 0:5, 9:3, <http://www.labour.org.uk/manifesto-splash>, [27. 3. 2011].

¹²⁹ Klug, Francesca, „Why Lib Dems reject bill of rights“, *The Guardian*, 14. dubna 2010, <http://www.guardian.co.uk/commentisfree/2010/apr/14/human-rights-reform-manifestos>, [27. 3. 2011].

¹³⁰ Conservative Party, *Invitation to join the government of Britain*, 79, <http://www.conservatives.com/Policy/Manifesto.aspx>, [27. 3. 2011].

¹³¹ Liberal Democrats, *Liberal Democrat Manifesto 2010*, 87, 93, 94, http://www.libdems.org.uk/our_manifesto.aspx, [27. 3. 2011].

¹³² UK Independence Party, *UKIP Manifesto*, 6, <http://www.ukip.org/media/policies/UKIPmanifesto1304.pdf>, [27. 3. 2011].

¹³³ British National Party, *British National Party General Election Manifesto*, 6, 39, <http://www.general-election-2010.co.uk/2010-general-election-manifestos/BNP-Manifesto-2010.pdf>, [27. 3. 2011].

Podporu HRA naopak vyjádřila Labouristická strana a Liberální demokraté. Z menších stran to byla také například Skotská národní strana (Scottish National Party). Ve svém manifestu jednoznačně tvrdila, že bude stát proti plánům na jeho odvolání. V manifestu 2010 nenavrhovala zavedení Bill of Rights.¹³⁴ Zlepšení ochrany práv však prosazuje v rámci samostatné skotské ústavy.¹³⁵ Strana Zelených (Green) v manifestu navrhla zavedení psané ústavy, jejíž součástí by byl Bill of Rights. Nevyjádřila se zde přímo k otázce budoucnosti HRA¹³⁶, avšak z dřívějších postojů je zřejmé, že zákon a práva v něm chráněná podporuje.¹³⁷

2.2.3.1 Kroky nové vládní koalice

Ve volbách v roce 2010 zvítězila Konzervativní strana a sestavila koaliční vládu s Liberálními demokraty. Z výše zmíněných návrhů je zřejmé, že názory těchto stran na ochranu práv ve Velké Británii se do značné míry liší. Zveřejnění koaliční dohody tak mělo přinést objasnění budoucích plánů koalice. V konečné podobě koaliční smlouvy, zveřejněné 20. května 2010, je lidským a občanským právům věnována půlstrana. V ní koalice prohlašuje, že bude ochraňovat občanská práva a obnoví práva lidí proti pronikání státní moci. V dokumentu stojí, že britský stát se stal příliš autoritativním a narušil základní lidské svobody a historická práva. Vláda se zavazuje předložit Zákon o svobodě, který však blíže nespecifikuje. Dále chce ustavit komisi, která by zkoumala vytvoření *UK Bill of Rights*. Navrhovaný zákon by stavěl na Úmluvě a inkorporoval by ji. Zajistil by tak, aby dosavadní práva byla stále součástí britského práva a tato práva by rozšířil.¹³⁸ Původní verze koaliční dohody, zveřejněná již 11. května, však zmínku o ustavení této komise neobsahovala.¹³⁹ To vzbudilo domněnky, že se tento bod stal předmětem sporu mezi koaličními partnery a později navrhovaná komise má být

¹³⁴ Scottish National Party, *Manifesto 2010*, 16, <http://www.snp.org/issues/manifestos/westminster>, [27. 3. 2011].

¹³⁵ Scottish National Party, *Manifesto 2007*, 65, <http://www.snp.org/issues/manifestos/holyrood>, [27. 3. 2011].

¹³⁶ Green Party, *Green Party General Election Manifesto 2010*, 32, http://www.greenparty.org.uk/assets/files/resources/Manifesto_web_file.pdf, [27. 3. 2011].

¹³⁷ Green Party, *Rights and Responsibilities Bill should include responsibility for good government*, <http://www.greenparty.org.uk/news/rights-and-responsibilities-bill-should-include-responsibility-for-good-government-says-green-party.html>, [27. 3. 2011].

¹³⁸ Her Majesty's Government, *The Coalition: our programme for government*, http://www.direct.gov.uk/prod_consum_dg/groups/dg_digitalassets/@dg/@en/documents/digitalasset/dg_187876.pdf, [27. 3. 2011].

¹³⁹ BBC News, *Full Text: Conservative-Lib Dem deal*, 12. května 2010, http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/politics/election_2010/8677933.stm, [27. 3. 2011].

pokusem o konsensus mezi jejich protichůdnými stanovisky.¹⁴⁰ Program vlády přednesený královnou 25. května 2010 otázku Bill of Rights nebo HRA neobsahoval.¹⁴¹

Problematiku lidských práv mají v koaliční vládě ve své pravomoci ministr spravedlnosti a lord kancléř Kenneth Clarke a generální prokurátor Dominic Grieve. Kenneth Clarke v roce 2006 řekl, že výroky Davida Camerona o HRA jsou namířené proti cizincům a konzervativní návrhy na Bill of Rights jsou xenofobní a právně nesmyslné.¹⁴² V červenci 2010 při debatě v Dolní sněmovně Clarke tyto své výroky mírnil s tím, že problematikou fungování HRA a budoucí zprávou komise o *British Bill of Rights* se bude vláda zabývat a situaci bude hodnotit. Zároveň vyloučil odstoupení od Úmluvy.¹⁴³

Dominic Grieve je v rámci Konzervativní strany považován za odborníka na problematiku lidských práv, který nesouhlasí s plány na odvolání HRA.¹⁴⁴ Pod jeho vedením bude pravděpodobně politika koaliční vlády směřovat k sepsání Bill of Rights, který by stavěl na právech obsažených v HRA.¹⁴⁵ Svoje názory na tuto problematiku vyjádřil Grieve v proslovu v březnu 2009. Prohlásil, že vytvoření Bill of Rights přinese lepší definici ustanovení Úmluvy. Zajistí také, že tato ustanovení budou považována za podstatné pro všechny lidi a nebudou nazírána jako mezinárodní závazek, který upřednostňuje některé jednotlivce proti právům většiny, která dodržuje zákony.¹⁴⁶ Tento postoj potvrdil i po jmenování generálním prokurátorem.¹⁴⁷

¹⁴⁰ UK Human Rights Blog, *Terror case reopens debate on repeal of Human Rights Act* (19. května 2010), <http://ukhumanrightsblog.com/2010/05/19/terror-case-reopens-debate-on-repeal-of-human-rights-act/>, [27. 3. 2011].

¹⁴¹ HL Deb, 25. května 2010, c 5-7, <http://www.publications.parliament.uk/pa/ld201011/ldhansrd/text/100525-0001.htm#1005255000174>, [27. 3. 2011].

¹⁴² Whitehead, Tom, „Coalition government: Conservatives drop plans to scrap European Human Rights Act“, *The Telegraph*, 14. května 2010, <http://www.telegraph.co.uk/news/politics/conservative/7721590/Coalition-government-Conservatives-drop-plans-to-scrap-European-Human-Rights-Act.html>, [27. 3. 2011].

¹⁴³ HC Deb, 20. července 2010, c 156, 157, <http://www.publications.parliament.uk/pa/cm201011/cmhansrd/cm100720/debtext/100720-0001.htm>, [27. 3. 2011].

¹⁴⁴ Hirsch Afua, „Profile: Dominic Grieve“, *The Guardian*, 12. května 2010, <http://www.guardian.co.uk/politics/2010/may/12/coalition-dominic-grieve-attorney-general-profile>, [27. 3. 2011].

¹⁴⁵ Constitution Unit, *Monitor 45* (červen 2010), <http://www.ucl.ac.uk/constitution-unit/publications/tabs/monitor-newsletter/monitor-45>, [27. 3. 2011].

¹⁴⁶ Grieve, Dominic, „Multiculturalism - A Conservative vision of a free society“ (4. března 2009), http://www.conservatives.com/News/Speeches/2009/03/Dominic_Grieve_Multiculturalism_-_A_Conservative_vision_of_a_free_society.aspx, [27. 3. 2011].

¹⁴⁷ Wintour, Patrick, „Coalition sidesteps damaging split over British bill of rights“, *The Guardian*, 19. května 2010, <http://www.guardian.co.uk/law/2010/may/19/coalition-bill-of-rights>, [27. 3. 2011].

Otázka ustavení komise, která bude projednávat vytvoření *British Bill of Rights*, zůstávala po sestavení vlády dlouho nejasná. Na otázku, kdy bude komise ustavena, odpověděl 15. června v Dolní sněmovně Kenneth Clarke, že vláda o tom podá zprávu co nejdříve.¹⁴⁸ Situaci ohledně ustavení komise objasnilo až v listopadu 2010 vydání plánu činnosti Ministerstva spravedlnosti na roky 2011 až 2015, do kterého bylo ustavení komise na prošetření vytvoření *UK Bill of Rights* začleněno.¹⁴⁹ Komise byla ustavena 18. března 2011 a v Dolní sněmovně byly představeny její kompetence. Úkolem komise má být prošetření možností ustavení *UK Bill of Rights*, který bude stavět na závazcích daných Úmluvou. „Komise bude prošetřovat fungování a uskutečňování těchto závazků a také se bude zabývat možnostmi, jak podpořit lepší chápání těchto závazků a svobod. Komise také bude poskytovat vládě předběžné poradenství v souvislosti s probíhajícím Interlaken procesem na reformu Štrasburského soudu v předstihu a následně po britském předsednictví Rady Evropy. Měla by konzultovat, spolu s veřejností, soudnictví, regionální administrativy a legislativy a usilovat o předložení zprávy nejpozději do konce roku 2012.“ Ve vládním prohlášení dále stálo, že Velká Británie bude usilovat o reformu ECtHR s cílem zvýšení role států v ochraně práv Úmluvy.¹⁵⁰

Budoucnost návrhu na vytvoření *UK Bill of Rights* je vzhledem k neshodě uvnitř koalice v této otázce velmi nejasná. Premiér David Cameron opakovaně prosazoval zrušení HRA a vyjadřoval se také velmi negativně o pravomocích soudů omezit exekutivu.¹⁵¹ Také konzervativní volební manifest jasně vyjádřil plán na zrušení HRA.¹⁵² Naopak druhá koaliční strana, Liberální demokraté, dlouhodobě vyjadřuje tomuto zákonu svojí podporu, což je patrné z volebního manifestu.¹⁵³ Tuto politiku strany výrazně potvrdili i ministr pro energetiku Chris Huhne a Lord McNally, juniorní ministr na ministerstvu spravedlnosti. Na stranické konferenci 17. května 2010

¹⁴⁸ HC Deb, 15. června 2010, c 398W,

<http://www.publications.parliament.uk/pa/cm201011/cmhansrd/cm100615/text/100615w0013.htm#10061567000017>, [27. 3. 2011].

¹⁴⁹ Ministry of Justice, *Business Plan 2011-2015*, <http://www.number10.gov.uk/wp-content/uploads/MOJ-FINAL-Business-Plan.pdf>, [27. 3. 2011].

¹⁵⁰ HC Deb, 18. března 2011, c 32WS,

<http://www.publications.parliament.uk/pa/cm201011/cmhansrd/cm110318/wmstext/110318m0001.htm#11031849000004>, [5.4. 2011].

¹⁵¹ Cameron, David, „Rebuilding trust in politics“ (8. února 2010),

http://www.conservatives.com/news/speeches/2010/02/david_cameron_rebuilding_trust_in_politics.aspx, [27. 3. 2011].

¹⁵² Conservative Party, *Invitation to join the government of Britain*, 79.

¹⁵³ Liberal Democrats, *Liberal Democrat Manifesto 2010*, 94.

prohlásili, oba rezignují pokud dojde ke zrušení HRA.¹⁵⁴ Koaliční dohoda je tak kompromisem Konzervativní strany, protože v jejich programu je nejen odvolání HRA, ale také zavedení Bill of Rights podle modelu ECHR-minus. Koaliční dohoda však jasně stanovuje, že budoucí *UK Bill of Rights* musí být sepsán podle modelu ECHR-plus.¹⁵⁵

Komise se bude muset vyrovnat s nelehkým úkolem sjednotit rozdílné postoje obou stran koalice. Mezi členy komise jsou významní právníci a odborníci na lidská práva.¹⁵⁶ Existují však obavy, že komise se bude muset během své práce vyrovnávat s velmi odlišnými stanovisky svých členů, protože mezi nimi jsou důrazní zastánci lidských práv i skeptici.¹⁵⁷ Možnou překážkou také může být postoj regionálních shromáždění a vlád. Skotská národní strana je proti britskému Bill of Rights, protože na něj pohlíží jako na krok zpět v otázce devoluce. V Severním Irsku by se takový zákon mohl stát příčinou sporů mezi unionisty a nacionalisty, kteří prosazují samostatný severoirský Bill of Rights podle Velkopáteční dohody. David Cameron i Dominic Grieve v minulosti zdůraznili nutnost širokého diskusního procesu ve společnosti, který by podpořil pocit vlastnictví Bill of Rights v britské společnosti.¹⁵⁸

2.3 Další aktéři diskuze, jejich názory a argumenty

2.3.1 Nevládní organizace, think-tanky, nátlakové skupiny

Do diskuze o zavedení Bill of Rights ve Velké Británii se zapojilo mnoho nevládních organizací, think-tanků a nátlakových skupin. Následující část práce se bude zabývat jejich postoji k zavedení Bill of Rights a k současné ochraně práv ve Velké Británii. Výběr zmiňovaných aktérů byl dán především mírou jejich zapojení do

¹⁵⁴ Schofield, Kevin, „Kennedy snub for coalition“, *The Sun*, 17. května 2010, <http://www.thesun.co.uk/sol/homepage/news/election2010/2975204/Charles-Kennedy-snubs-coalition-move.html>, [27. 3. 2011].

¹⁵⁵ Hazell, Robert, „The Conservative-Liberal Democrat Agenda for Constitutional and Political Reform“ (červen 2010):61, http://www.ucl.ac.uk/public-policy/UCL_expertise/Constitution_Unit/149.pdf, [27. 3. 2011].

¹⁵⁶ Členy komise jsou Sir Leigh Lewis KCB, Jonathan Fisher QC, Martin Howe QC, Baroness Kennedy of the Shaws QC, Lord Lester of Herne Hill QC, Philippe Sands QC, Anthony Speaight QC, Professor Sir David Edward QC a Dr Michael Pinto-Duschinsky.

¹⁵⁷ Wintour, Patrick a Travis, Alan, „Deadlock likely on commission pondering a British bill of rights“, *The Guardian*, 18. března 2010, <http://www.guardian.co.uk/law/2011/mar/18/deadlock-bill-of-rights-commission>, [5.4. 2011].

¹⁵⁸ Hazell, Robert, „The Conservative-Liberal Democrat Agenda for Constitutional and Political Reform“, 62, 63.

veřejných slyšení Společného výboru pro lidská práva v roce 2007¹⁵⁹ a do veřejné diskuze, která následovala po vydání Zelené knihy *Rights and Responsibilities: developing our constitutional framework*.¹⁶⁰ V neposlední řadě byla kritériem intenzita zapojení do dlouhodobější veřejné diskuze o Bill of Rights a reformě britského ústavního systému. V reakci na aktuální dění v otázce Bill of Rights je zařazen i názor think-tanku Policy Exchange.

Při obecném pohledu na účastníky diskuze je zřejmé, že nejaktivněji se jí účastní nevládní nestranické organizace a nátlakové skupiny zabývající se ochranou občanských svobod a podporou lidských práv. Podíl zastánců konzervativního proudu je mezi aktivními přispěvateli do diskuze menší. Následující část kapitoly proto bude tento poměr zohledňovat.

Liberty

Liberty, nezávislá nátlaková skupina zabývající se lidskými právy, je jedním z nejaktivnějších účastníků diskuze. Liberty podporuje HRA a snaží se vyvrátit mýty, které jsou s ním spojovány. Vyjadřuje obavy, že současná debata povede pod tlakem veřejnosti, médií a politiků k oslabení dosavadní ochrany lidských práv. K často zmiňovanému argumentu, podle kterého by Bill of Rights umožnil lepší přijetí práv mezi lidmi než HRA, Liberty dodává, že lidská práva si musí mezi lidmi po určitou dobu hledat své místo. HRA by měl dostat prostor toto místo nalézt. Pokud nebudou práva v něm obsažená dostatečně obhajována, budoucí Bill of Rights tím bude také negativně ovlivněn. Liberty jednoznačně odmítá, že by budoucí Bill of Rights měl přispívat k zdůraznění povinností. Často zmiňovaná kritika, že HRA přispívá ke snížení bezpečnosti je podle Liberty nesmyslná, protože HRA ukládá státu povinnost chránit obyvatele.¹⁶¹ K probíhající diskuzi o Bill of Rights Liberty poznamenává, že vzhledem k nedostatečnému porozumění stávajících práv a nedostatečné shodě na nich není realistické, aby se ochrana práv v rámci nového zákona zvětšila. Naopak podle nich bude diskuze spíše ovlivněná snahami o omezení ochrany práv.¹⁶²

¹⁵⁹ Joint Committee on Human Rights, *Twenty-ninth Report of Session 2007–08 Volume II* (srpen 2008), <http://www.publications.parliament.uk/pa/jt200708/jtselect/jtrights/165/165ii.pdf>, [29. 3. 2011].

¹⁶⁰ Ministry of Justice, *Rights and Responsibilities: developing our constitutional framework Summary of responses*, 27, 28.

¹⁶¹ Liberty, *Liberty's response to the Joint Committee on Human Rights: "A British Bill of Rights"* (2007): 4, 6, 8, 10, <http://www.liberty-human-rights.org.uk/pdfs/policy07/response-to-jchr-re-british-bill-of-rights.pdf>, [29. 3. 2011].

¹⁶² Liberty, *Liberty's response to the Ministry of Justice's Green Paper: Rights and Responsibilities*

Justice

Dalším významným účastníkem diskuze je Justice, organizace zabývající se lidskými právy a reformami práva. Justice pokládá vytvoření Bill of Rights založeného na Úmluvě a podpořeného celospolečenskou diskuzí za potenciálně cenný projekt. Přestože podle jejich názoru není vzhledem k existenci HRA jeho vytvoření nutností, jeho symbolická hodnota by byla důležitá. Mohl by poskytnout větší ochranu základním právům, rozšířit ochranu práv nad rámec HRA, podpořit vládu zákona v zemi a mohl by také plnit vzdělávací úlohu ve smyslu prohlubování veřejného povědomí o lidských právech. Britský Bill of Rights by také mohl přispět k rozvoji specificky britské jurisprudence v oblasti práv.¹⁶³ Justice vyjadřuje obavu, že vláda opomněla potenciální překážky Bill of Rights ze strany regionálního uspořádání země. Jeho schválení by vyžadovalo souhlas regionálních shromáždění a úpravu regionálních uspořádání.¹⁶⁴

The British Institute of Human Rights

The British Institute of Human Rights (dále BIHR) je nezávislá charitativní organizace zabývající se rozšiřováním podpory lidských práv. BIHR neshledává probíhající diskuzi o Bill of Rights za vhodnou. V situaci, kdy je stávající lidsko-právní legislativa poměrně nová a stále plně nepřijatá veřejností, dává BIHR přednost koncentraci na lepší zakotvení HRA ve společnosti. HRA podle BIHR nevrátilo z veřejné debaty a následným pokusům o jeho podporu a vysvětlení se nedostalo podpory.¹⁶⁵ BIHR se ohrazuje proti diskuzi o tom, jestli je HRA nejlepší možný prostředek ochrany. Obává se, že vzhledem k současnému pohledu politiků a médií na HRA by tato debata mohla vést k narušení ochrany poskytované HRA.¹⁶⁶ BIHR proto místo předčasné diskuze o Bill of Rights navrhuje diskuzi o významu a hodnotě

developing our constitutional framework (2010): 17, <http://www.liberty-human-rights.org.uk/pdfs/policy10/liberty-s-response-to-the-rights-and-responsibilities-green-paper.pdf>, [29. 3. 2011].

¹⁶³ Joint Committee on Human Rights, *Twenty-ninth Report of Session 2007–08 Volume II*, 143, 144.

¹⁶⁴ Justice, *Response to Ministry of Justice Green Paper: Rights and Responsibilities: developing our constitutional framework* (2010): 2, 7-9, <http://www.justice.org.uk/images/pdfs/MoJ%20Rights%20and%20Responsibilities%20Green%20Paper%20consultation%20response.pdf>, [29. 3. 2011].

¹⁶⁵ The British Institute of Human Rights, *BIHR submission to the JUSTICE Bill of Rights consultation* (2007): 1, 2, http://www.bih.org.uk/sites/default/files/Response_to_JUSTICE_consultation.pdf, [29. 3. 2011].

¹⁶⁶ *Ibidem*, 3.

lidských práv ve Velké Británii, což pomůže lepšímu přijetí potenciálního Bill of Rights v budoucnosti.¹⁶⁷

Unlock Democracy

Unlock Democracy je nátlaková skupina a následnická organizace Charter 88, která byla jedním z hlavních podporovatelů HRA. Unlock democracy prosazuje psanou ústavu obsahující Bill of Rights. Svůj postoj podporuje několika tvrzeními. Vzhledem k tomu, že Dolní sněmovna je obvykle ovládána jednou stranou a Sněmovna lordů je významně oslabena, kontrola exekutivy je velmi slabá. Ústavní reformy provedené po roce 1997 výrazně pozměnily dosavadní ústavní uspořádání a tradiční britská ústava již z velké části neexistuje. Proces veřejné formulace Bill of Rights by mohl být počátkem diskuze o psané ústavě. Unlock Democracy uznává kladný vliv HRA, avšak upozorňuje i na problémy s ním spojené. Jedná se především o skutečnost, že veřejnost dokumentu nikdy plně neporozuměla a nepovažovala jej za něco, co jí ochraňuje. Proto prosazuje Bill of Rights vymahatelný v rámci psané ústavy, který by stavěl na právech z HRA. Trvá také na tom, že Bill of Rights musí ochraňovat všechny obyvatele bez ohledu na občanství.¹⁶⁸

The UK Democratic Audit

The UK Democratic Audit (dále UKDA) je výzkumná organizace, zabývající se hodnocením kvality demokracie a lidských práv ve Velké Británii. UKDA se vyjadřuje kladně k návrhu na vytvoření Bill of Rights na základě HRA. Ochrana lidských práv podle nich závisí na veřejné podpoře, a proto vyzývají k informované debatě, která začlení i veřejnost. UKDA podporuje vytvoření psané ústavy a navrhuje, aby se Bill of Rights stal součástí nového ústavního dokumentu. Podobně jako výše zmíněné organizace vyjadřuje UKDA výhrady vůči zakotvení Bill of Rights jako britského. Vidí v tom pokusy o vymezení vůči evropským nebo menšinovým právům a hodnotám, což by působilo škodlivě na jednotu společnosti a narušovalo princip všeobecnosti lidských práv. UKDA vidí v Bill of Rights možnost posílit ochranu práv ve dvou oblastech, které byly kvůli rozsudkům britských soudů oslabeny. Jedná se o začleňování DNA

¹⁶⁷ The British Institute of Human Rights, *BIHR Statement on Bill of Rights* (2009): 1, 2, <http://www.bih.org.uk/sites/default/files/BIHR%20Statement%20on%20Bill%20of%20Rights.pdf>, [29. 3. 2011].

¹⁶⁸ Joint Committee on Human Rights, *Twenty-ninth Report of Session 2007–08 Volume II*, 175-177.

nevinných lidí do národního registru a o rozhodnutí, že se na soukromé pečovatelské domy nevztahuje HRA, kvůli čemuž mnoho lidí nemá patřičnou právní ochranu.¹⁶⁹

International Association for Human Values (UK)

International Association for Human Values (UK) (dále IAHV) se zabývá rozvojem chápání lidských hodnot ve společnosti. IAHV vyjadřuje podporu sestavení Bill of Rights. Postoj IAHV se částečně liší od výše zmíněných názorů. IAHV navrhuje, aby se součástí Bill of Rights staly lidské hodnoty. Konkrétně IAHV zmiňuje nenásilí, péčování o život, soucit, přátelskost, spolupráci, velkorysost a službu společnosti. Tyto lidské hodnoty považuje za základní rysy lidství a pouze jejich začleněním bude možné dosáhnout plného prosazení práv. IAHV také na rozdíl od jiných účastníků diskuze podporuje začlenění povinností. Podle jejich názoru je s každým garantovaným právem spojená povinnost přiznat toto právo i ostatním. Přijetí povinností a uznání lidských hodnot povede k větší společenské odpovědnosti a k přijetí podílu na prosperitě celé společnosti.¹⁷⁰

Policy Exchange

Konzervativní think-tank Policy Exchange publikoval v únoru roku 2011 studii, která přinesla odlišný pohled na Bill of Rights a britské závazky vůči ECtHR. Zpráva kritizuje úlohu, kterou v současnosti hrají soudy na základě HRA. ECtHR je kritizován, že interpretuje Úmluvu způsobem, který se významně odchyluje od původních záměrů jejích tvůrců. Zároveň také nebere dostatečně ohled na národní odlišnosti mezi státy. Zpráva navrhuje, aby se Velká Británie pokusila vyjednat reformu ECtHR, na základě které by byl soud efektivnější a vstřícnější k národním tradicím. Pokud by tato jednání nebyla úspěšná, měla by Británie vystoupit z jurisdikce ECtHR a dále respektovat Úmluvu. Podle Policy Exchange by toto vystoupení nemělo mít vliv na členství v Radě Evropy a Evropské unii. Nový Bill of Rights by umožnil zavedení priorit v případě proti sobě stojících práv (př. právo svobody projevu by mělo přednost před právem na soukromí), začlenil by povinnosti a omezil by vliv soudů na zákonodárný proces a interpretaci zákonů.¹⁷¹

¹⁶⁹ Ibidem, 122-124.

¹⁷⁰ Ibidem, 140-142.

¹⁷¹ Policy Exchange, *Bringing Rights Back Home: Making human rights compatible with parliamentary democracy in the UK* (únor 2011): 11, 13, 60, 61,

2.3.2 Akademici a odborníci

Do diskuze o Bill of Rights se vedle politiků a nevládních organizací zapojili významným způsobem také akademici zabývající se ústavou, ústavním právem a ochranou lidských práv. Následující kapitola mapuje názory nejvýznamnějších účastníků této diskuze.

Francesca Klug

Francesca Klug je profesorkou na univerzitě London School of Economics. Podle prof. Klug je zavedení Bill of Rights žádoucí a to i přesto, že plně podporuje HRA. Zásadní problém však spatřuje ve skutečnosti, že HRA nebyl plně přijat britskou veřejností.¹⁷² Za příčinu tohoto neúspěchu označuje selhání politiků, kteří se nepokusili HRA vysvětlit veřejnosti. Dalším důvodem pro přijetí Bill of Rights je podle ní současný přístup britských soudů, které dobrovolně místo rozvíjení britského precedenčního práva interpretují HRA striktně podle rozhodnutí ECtHR. Podle HRA mají však tato rozhodnutí pouze brát na vědomí. Tato situace by mohla být pomocí Bill of Rights vyjasněna. Třetím důvodem, který prof. Klug uvádí, je možnost, že Bill of Rights bude moci nově zahrnout některá moderní práva nad rámec Úmluvy.¹⁷³

Prof. Klug důrazně vyvrací tvrzení podporované Davidem Cameronem, podle kterého by Bill of Rights mohl přimět soudce ECtHR k většímu respektu specificky britských tradic ochrany práv. Podle Klug se jedná o špatnou interpretaci doktríny *margin of appreciation*, která se uplatňuje pouze v případech, kdy neexistuje v dané oblasti evropský konsensus.¹⁷⁴ Případné vyčlenění Úmluvy z britského práva by podle Klug bylo nebezpečným signálem autoritativním režimům. Uvažované začlenění povinností do Bill of Rights považuje Klug za přínosné v případě, že by mělo podobu obecného prohlášení v preambuli. Prof. Klug nesouhlasí, aby byla soudům dána pravomoc rušit zákony. Naopak model, který uplatňuje HRA, kdy soudy mají pouze pravomoc prohlásit, že zákon odporuje Úmluvě, je podle ní správný.¹⁷⁵

http://www.policyexchange.org.uk/images/publications/pdfs/PX_Keeping_Human_Rights_at_Home_WE_B_07_02_11.pdf, [29. 3. 2011].

¹⁷² Klug, Francesca, „A Bill of Rights: what for?“ (2007): 8,

www2.lse.ac.uk/humanRights/.../FK_SmithInstitute_07.pdf, [5. 4. 2011].

¹⁷³ Joint Committee on Human Rights, *Twenty-ninth Report of Session 2007–08 Volume II*, 1.

¹⁷⁴ Klug, Francesca, „A bill of rights: do we need one or do we already have one?“, 15.

¹⁷⁵ Joint Committee on Human Rights, *Twenty-ninth Report of Session 2007–08 Volume II*, 4, 7, 9, 146.

Vernon Bogdanor

Podle názoru Vernona Bogdanora, profesora na univerzitě v Oxfordu, by přijetí Bill of Rights bylo prospěšné. Umožnilo by připojení nových práv k Úmluvě, která byla sepsána před 50 lety v naprosto jiných podmínkách. Jako příklad uvádí práva na soukromí a na rovnost nebo práva související se životním prostředím. Bogdanor také podporuje začlenění některých práv ze sociální a ekonomické oblasti, konkrétně práv na vzdělání a práv na lékařskou péči. Právě doplnění některých práv nad rámec HRA považuje Bogdanor za způsob, jak přesvědčit společnost o tom, že jim Bill of Rights opravdu patří a není určen pouze pro menšiny. Za práva, která by toto umožnila, považuje právo na soud s porotou a právo na péči v rámci Národní zdravotní služby, která jsou dlouhodobě zmiňována při průzkumech veřejného mínění.

Nový Bill of Rights by měl být chráněn proti změnám udělením absolutního práva veta Sněmovně lordů. Zamezilo by to, aby byl zákon svévolně měněn dočasnou parlamentní většinou kvůli politickým účelům. Bogdanor tvrdí, že veřejná diskuze o Bill of Rights musí být vedena velmi široce a podporuje i schválení Bill of Rights v rámci referenda.¹⁷⁶ Bogdanor upozorňuje na nutnost pečlivé ochrany práv v době teroristické hrozby a HRA považuje za základ této ochrany. Důrazně se ohrazuje proti konzervativnímu návrhu na Bill of Rights, protože Konzervativní strana se v průběhu diskuze za práva obsažená v HRA jednoznačně nepostavila.¹⁷⁷

Robert Hazell

Robert Hazell je profesorem na University College London. Vyjadřuje se pro Bill of Rights, který by stavěl na základu v podobě HRA. Nový Bill of Rights by podle jeho názoru mohl přinést silnější ochranu práv a také by mohl být lépe přijat ve společnosti. Mezi právy, která by mohla doplnit stávající HRA, uvádí právo na bydlení, právo na rovnost, právo na soud s porotou, posílení práva na soukromí a práva homosexuálů. Varuje však před příliš širokým obsahem Bill of Rights, protože by to mohlo způsobit slabost a nevymahatelnost dokumentu. Přikládá velký význam veřejné diskuzi, která by podle jeho názoru ve spojení s referendem mohla přinést větší pochopení veřejností a lepší přijetí. Zároveň však upozorňuje, že by jejím vedlejším

¹⁷⁶ Joint Committee on Human Rights, *Twenty-ninth Report of Session 2007–08 Volume II*, 47, 48, 53, 55-57.

¹⁷⁷ Arnot, Chris, „Ruling class“, *The Guardian*, 17. února 2009, <http://www.guardian.co.uk/education/2009/feb/17/vernon-bogdanor>, [5. 4. 2011].

důsledkem mohla být přílišná očekávání veřejnosti.¹⁷⁸ Do diskusního procesu musí být podle Hazella zapojena regionální shromáždění i vlády. Jejich postoj se však může stát velkou překážkou. Samotné regionální uspořádání může představovat problém, protože mnohá z navrhovaných práv mohou zasahovat do regionálních pravomocí, konkrétně do pravomocí v oblastech vzdělávání, zdravotnictví a sociální politiky.¹⁷⁹

Robert Blackburn

Profesor Robert Blackburn působící na King's College London považuje potenciální Bill of Rights za velmi prospěšný. Mohl by zajistit ochranu proti krokům státu a soukromých organizací a také poskytnout prostor k začlenění práv a principů, které vycházejí ze specificky britských tradic a okolností. Na mysli má například zvláštní důraz na toleranci, svobodu slova, odmítání svévolného jednání úřadů, řádný proces, spravedlivý soud a svobodu politického a náboženského smýšlení. Zakotvení těchto práv považuje za důležité především v kontextu rozvoje nových technologií a hrozby jejich zneužití. Vyslovuje se proti začlenění povinností, protože ty jsou podle něho již součástí samotného konceptu lidských práv. Ekonomická a sociální práva by měla mít podobu deklarativní a veřejnost, parlament a soudy by měly mít možnost na ně odkazovat. Vymahatelnost práv je podle něho vhodná pouze v případě některých práv, konkrétně zmiňuje práva občanského a politického charakteru. Bill of Rights by podle Blackburna měl mít vyšší status a přednost před běžnými zákony parlamentu a jeho změna by měla být podmíněna zvláštní parlamentní procedurou. Obecně se Blackburn obává, že vlády budou zneužívat diskuze o Bill of Rights ke svému prospěchu a budou usilovat o to, aby jeho konečná podoba sloužila jejich záměrům.¹⁸⁰

Centre for Public Law

Mezi členy Centre for Public Law na univerzitě v Cambridge patří například Professor Trevor Allan, Dr Mark Elliott nebo Professor David Feldman. Centrum se do diskuze také zapojilo a jeho členové zformulovali společné stanovisko. Zabývá se především vztahem mezi budoucím Bill of Rights a HRA. Možnost, že by Bill of Rights měl zcela nahradit Úmluvu, považují za velmi nevhodnou. Odstoupení od Úmluvy by

¹⁷⁸ Hazell, Robert, „Towards a New Constitutional Settlement An Agenda for Gordon Brown's First 100 Days and Beyond“, 31-33.

¹⁷⁹ Hazell, Robert, „The Conservative-Liberal Democrat Agenda for Constitutional and Political Reform“, 62.

¹⁸⁰ Joint Committee on Human Rights, *Twenty-ninth Report of Session 2007–08 Volume II*, 95-97.

s sebou neslo rozsáhlé vnitropolitické a mezinárodní obtíže. Mnohá z práv obsažených v Úmluvě jsou již součástí zvykového práva, což by vedlo k nejasnostem. Mohlo by to způsobit komplikace pro členství v Evropské unii. Bill of Rights by proto podle názoru Centre for Public Law měl začlenit práva z Úmluvy a umožnit soudům, aby tato práva interpretovaly v souladu s rozhodnutími ECtHR. Začlenění práv nad rámec Úmluvy by podle jejich mínění bylo možné, avšak pouze v případě, že tato práva nebudou v rozporu s právy Úmluvy. Jako příklady dodatečných práv uvádějí právo na soud s porotou, právo na správní soudnictví a sociální práva. Vyjadřují pochybnosti o požadavku, aby Bill of Rights definoval práva jasněji a detailněji než HRA. Bill of Rights by se tím stal méně flexibilním a vyžadoval by častější pozměňování.¹⁸¹

2.3.3 Veřejné mínění a média

S problematikou Bill of Rights souvisí také veřejné mínění. Důležitost otevřené veřejné diskuze byla zdůrazňována ve vládních dokumentech k tomuto tématu a upozorňovali na ní také odborníci, nevládní organizace a think-tanky. Základním předpokladem vytvoření Bill of Rights, který by měl pevnou pozici v ústavním systému i ve společnosti, je vytvoření společenského konsensu. Pro vytvoření úplného obrazu diskuze o zavedení Bill of Rights je proto zásadní zmínit také postoj veřejnosti.

Veřejné mínění v souvislosti s lidskými právy bylo ve Velké Británii v posledních několika letech významně ovlivňováno prezentací HRA v bulvárních médiích. Tato prezentace byla často nepřesná, neposkytovala úplné informace a vedla tak k vytvoření obrazu HRA jako zákona, který slouží především „cizincům, teroristům a pedofilům“.¹⁸² Tento obraz HRA byl vytvořen částečně tak, že o mnohých případech týkajících se lidských práv média informovala pouze na jejich počátku, avšak výsledek procesu již oznámen nebyl. Lidé tak získali pocit, že i natolik nesmyslné případy, jako byla stížnost vězně, že mu byl upřen pornografický časopis a tím byla porušena jeho práva, jsou na základě HRA projednávány. Ve skutečnosti byla žádost o přezkoumání zamítnuta, avšak o tom již média výrazněji neinformovala. Dále docházelo k rozšiřování nepravdivých a zavádějících informací o důsledcích, které z HRA vyplývají. Jednalo se například o tvrzení, že nebude možné natáčet dětská představení na motivy narození Krista nebo že učitelé nebudou moci ošetřovat drobná poranění žáků. Podobná zavádějící tvrzení a nesprávná interpretace zákona významným

¹⁸¹ Ibidem, 106-109.

¹⁸² Klug, Francesca, „A bill of rights: do we need one or do we already have one?“, 13.

způsobem narušovaly pozici nejen HRA, ale mohly narušit i vnímání principů ochrany práv obecně.¹⁸³

Postoj veřejnosti k ochraně práv byl však i přes výše zmíněné okolnosti poměrně kladný. Z průzkumů společnosti ICM pro Joseph Rowntree Reform Trust vyplývá, že od roku 1991 se podpora Bill of Rights stabilně pohybuje okolo 80 %.¹⁸⁴ Podle průzkumu z roku 2010 by potenciální Bill of Rights podle tázaných měl obsahovat právo na spravedlivý soud s porotou (88 % dotázaných), právo na ošetření v rámci Národní zdravotní služby (87 %), právo vědět, jaké informace shromažďuje vláda o obyvatelích (81 %), soukromí telefonické, poštovní a emailové komunikace (79 %) a právo svobodného shromažďování na mírových demonstracích (72 %). Ze všech dotazovaných 52 % vyjádřilo plnou podporu Bill of Rights a 28 % částečnou podporu. Silně nesouhlasily 3 % dotázaných a částečně nesouhlasily také 3 %.¹⁸⁵ V roce 2006 byla podpora pro zmíněná práva velmi podobná. Silnou podporu Bill of Rights obecně vyjádřilo 51 % dotázaných, naopak silně nesouhlasily 2 %. Podpora mezi voliči tří hlavních politických stran byla téměř shodná.¹⁸⁶

Průzkum společnosti Ipsos MORI pro Komisi pro rovnoprávnost a lidská práva z roku 2009 ukázal, že mezi nejdůležitější lidská práva obecně lidé zařazují právo na důstojnost a respekt, právo vyjádřit své názory, právo na spravedlivé zacházení bez ohledu na rasu, pohlaví a postižení nebo právo na soukromý a rodinný život. S výrokem, že je důležité mít zákon na ochranu práv, souhlasilo 84 % dotázaných, proti byla 4 %. Zároveň však 8 % lidí prohlásilo, že obecně o právech neví nic, 50 % pak prohlásilo, že o nich ví velmi málo. Podobné výsledky byly i v případě HRA. Nikdy o něm neslyšela 4 % dotázaných, 16 % o něm slyšelo, avšak nic o něm neví a 50 % o něm ví podle vlastních slov velmi málo. S výrokem, že lidská práva jsou pro mě v každodenním životě bezvýznamná, souhlasilo 64 % dotázaných.¹⁸⁷

Výsledky průzkumu společnosti Ipsos MORI ukazují, že veřejnost má poměrně malé povědomí o lidských právech a že tato problematika pro ní není prioritou. Podobné výsledky přinesl i průzkum Hansard Society z roku 2008. Otázka, proč by měla Velká

¹⁸³ Department for Constitutional Affairs, *Review of the Implementation of the Human Rights Act*, 30, 31.

¹⁸⁴ Klug, Francesca, „A Bill of Rights: what for?“, 11.

¹⁸⁵ Joseph Rowntree Reform Trust, ICM, *State of the Nation Poll* (2010): 5, <http://www.jrrt.org.uk/uploads/son-2010-summary-of-findings.pdf>, [5. 4. 2011].

¹⁸⁶ Joseph Rowntree Reform Trust, ICM, *State of the Nation Poll* (2006): 5, <http://www.jrrt.org.uk/uploads/SoN%202006%20summary%20of%20findings.pdf>, [5. 4. 2011].

¹⁸⁷ Equality and Human Rights Commission, *HRA Plus Human Rights for 21st-century Britain* (2010): 13, 17, 22, 23, http://www.equalityhumanrights.com/uploaded_files/pdfs/hra_plus_exec_summary.pdf, [11. 4. 2011].

Británie přijmout Bill of Rights, byla zřejmá 28 % dotazovaných, zatímco 68 % spíše nevědělo, nebo vůbec nevědělo, proč by měl být přijat. Se skutečností, že Velká Británie nemá vlastní Bill of Rights, vyjádřilo nesouhlas 25 % lidí, souhlas poté 12 %. Ostatní neměli vyhraněný názor.¹⁸⁸

3 Analýza diskuze o Bill of Rights

Diskuze o zavedení Bill of Rights ve Velké Británii je velmi široká. Jak je patrné z předchozí kapitoly, zapojilo se do ní mnoho odborníků a zájmových skupin a aktivní jsou v tomto směru i hlavní politické strany. Pro potřeby analýzy diskuze bude v další části práce její obsah rozdělen do následujících částí. Nejprve bude představeno shrnutí argumentů, které podporují přijetí Bill of Rights, v protikladu k nim poté budou zmíněny argumenty vedoucí k jeho odmítání. V otázce možné podoby Bill of Rights se analýza bude soustředit na problematiku jeho případného obsahu a na právní a ústavní zakotvení. V rámci těchto uvažovaných možností budou zmíněny i jejich potenciální důsledky.

3.1 Důvody aktivity politiků v této oblasti

3.1.1 Argumenty podporující přijetí Bill of Rights

Argumenty, které podporují Bill of Rights, můžeme rozdělit do dvou skupin. První skupina obecně podporuje Bill of Rights pro Velkou Británii především z důvodů obecné prospěšnosti jeho přijetí. Druhá skupina argumentů vychází především z kritiky dosavadní ochrany práv na základě HRA. Některé ze zmíněných argumentů stojí v protikladu, protože jsou vyslovovány jinými skupinami. Obecně by přijetí Bill of Rights podle zastánců dalo obyvatelům lepší představu, co očekávat od veřejné moci a od sebe navzájem.¹⁸⁹ Bill of Rights by také měl kladný vliv na vládu zákona v zemi, na ochranu proti krokům státu a také na zlepšení ochrany práv.¹⁹⁰ V souvislosti s touto

¹⁸⁸ Hansard Society, *Audit of Political Engagement 5* (2008): 25, 28, <http://www.hansardsociety.org.uk/blogs/publications/archive/2008/03/27/audit-of-political-engagement-5-march-2008.aspx>, [5. 4. 2011].

¹⁸⁹ Ministry of Justice, *The Governance of Britain*, 61.

¹⁹⁰ Justice, *A British Bill of Rights Informing the debate* (2007): 116, <http://www.justice.org.uk/images/pdfs/ABritishBillofRights.pdf>, [29. 3. 2011].

ochranou by mohla být zvýšena i role parlamentu¹⁹¹ a mohlo by dojít k rozvoji specificky britské jurisdikce.¹⁹² Bill of Rights by umožnil i začlenění práv nad rámec HRA, který čerpal z Úmluvy sepsané před více než 60 lety. Mohl by tedy zahrnout i práva, která získala od té doby na důležitosti.¹⁹³ Jako příklad můžeme uvést ekonomická a sociální práva. Často je také zmiňováno zakotvení práv, která vychází z britských tradic a z britského právního prostředí a zakotvení povinností. Důležitým argumentem pro Bill of Rights je zlepšení ochrany mnoha skupin ve společnosti, jako jsou starší lidé, nemocní, přistěhovalci a ohrožené děti.¹⁹⁴

Za významnou je také považována případná symbolická hodnota původního britského Bill of Rights. Poskytl by lepší představu o hodnotách, na kterých Velká Británie stojí, a o principech, které její obyvatelé sdílejí.¹⁹⁵ Mohl by se tak stát sjednocujícím prvkem ve společnosti a změnit vnímání lidských práv jako nařízení Evropské unie.¹⁹⁶ Zásadní by také mohl být jeho vliv na rozšíření povědomí a informací o lidských právech.¹⁹⁷ Na rozdíl od HRA by měl také potenciál být lépe přijat veřejností. HRA nepředcházela veřejná diskuze, obyvatelé o zákonu nedostali potřebné informace před jeho schválením a ani poté nebylo vynaloženo dostatečné úsilí na jeho vysvětlení veřejnosti.¹⁹⁸ Bill of Rights, který by byl sepsán na základě řádné celonárodní diskuze, by tak mohl mít větší legitimitu a obyvatelé by jej mohli považovat za vlastní.¹⁹⁹ V neposlední řadě je důležité zmínit hlasy, které prosazují Bill of Rights jako součást širší debaty o psané ústavě, pro kterou by se mohl stát impulsem. Bill of Rights by se stal součástí psané ústavy a přispěl by ke stabilitě ústavního uspořádání.²⁰⁰

Druhá skupina argumentů pro Bill of Rights vychází především z kritiky HRA. V této souvislosti je často zmiňováno narušení podpory bezpečnosti a vynucená změna priorit veřejných orgánů směrem k právům jednotlivců na úkor společnosti. HRA tak

¹⁹¹ Hansard Society, *The Governance of Britain: Hansard Society Response to the Government's Green Paper* (říjen 2007): 2,

http://www.hansardsociety.org.uk/blogs/parliament_and_government/archive/2007/10/16/hansard-society-response-to-the-governance-of-britain-consultation.aspx, [11. 4. 2011].

¹⁹² Justice, *A British Bill of Rights Informing the debate*, 23.

¹⁹³ Joint Committee on Human Rights, *Twenty-ninth Report of Session 2007–08 Volume II*, 22, 47.

¹⁹⁴ Joint Committee on Human Rights, *Twenty-ninth Report of Session 2007–08*, 14, 15, 36.

¹⁹⁵ Ministry of Justice, *The Governance of Britain*, 10.

¹⁹⁶ Joint Committee on Human Rights, *Twenty-ninth Report of Session 2007–08*, 15, 25.

¹⁹⁷ Justice, *A British Bill of Rights Informing the debate*, 116.

¹⁹⁸ Wildbore, Helen, „Does Britain need a Bill of Rights?“, *Politics Review* 17, č. 4 (2008): 2, <http://www.lse.ac.uk/archived/global/staffwildbore.htm>, [11. 4. 2011].

¹⁹⁹ Hazell, Robert, „Towards a New Constitutional Settlement An Agenda for Gordon Brown's First 100 Days and Beyond“, 31.

²⁰⁰ Joint Committee on Human Rights, *Twenty-ninth Report of Session 2007–08 Volume II*, 123, 175.

údajně zmenšil pravomoci státu bojovat proti terorismu a kriminalitě.²⁰¹ K tomu také přispěla rozhodnutí ECtHR, především pak rozhodnutí o zákazu deportací cizinců do zemí, kde by jim hrozilo mučení a smrt.²⁰² Nový Bill of Rights by umožnil lepší vyvážení bezpečnosti a práv.²⁰³ Podle některých názorů by také přiměl ECtHR, aby více respektoval zvláštnosti britských tradic a suverenitu parlamentu a dal Britům větší volnost především v otázkách bezpečnosti.²⁰⁴

Vedle změny bezpečnostních aspektů by Bill of Rights také mohl přinést změnu v prosazování práv. Soudy by mohly získat pravomoc odvolání zákonů odporujících Bill of Rights místo současné deklarace neslučitelnosti. Proti tomu stojí hlasy, podle kterých by byl naopak Bill of Rights možností omezit vliv soudců, kteří nejsou voleni.²⁰⁵ Jasnější formulace vlivu rozhodnutí ECtHR na britské soudy by ukončila situaci, kdy soudy interpretují HRA přesně podle rozhodnutí ECtHR, přestože ho podle HRA mají interpretovat na základě domácích tradic.²⁰⁶ Dále by mohl přinést ochranu proti soukromým organizacím, kterou dosud HRA neposkytoval.²⁰⁷

3.1.2 Argumenty vedoucí k odmítání Bill of Rights

Odmítání zavedení Bill of Rights nejčastěji vychází ze spokojenosti se stávající úpravou v podobě HRA, což je názor rozšířený mezi odborníky na lidská práva a právníky.²⁰⁸ Odpůrci současné debaty o Bill of Rights argumentují tím, že není vhodná doba pro tuto debatu, protože stávající lidsko-právní legislativa HRA není v platnosti dlouho a neměla tedy možnost najít své místo v právním systému a veřejnost jí dosud dostatečně neporozuměla. Namísto diskuze o Bill of Rights proto navrhuje soustředit se na vysvětlení obsahu a fungování HRA, bez čehož potenciální debata o novém zákonu v budoucnosti nemůže být efektivní.²⁰⁹ Jiné argumenty vycházejí z předpokladu, že pokud jsou výhrady vůči HRA pro některé zastávce Bill of Rights jediným důvodem

²⁰¹ Hazell, Robert, „Conservatives’ Constitutional Agenda“ (únor 2010): 63, <http://conservativehome.blogs.com/files/tory-const.pdf>, [11. 4. 2011].

²⁰² Wildbore, Helen, „Does Britain need a Bill of Rights?“, 2.

²⁰³ Cameron, David, „Balancing Freedom and Security - A Modern British Bill of Rights“, 2.

²⁰⁴ Klug, Francesca, „A Bill of Rights: what for?“, 9.

²⁰⁵ Policy Exchange, *Bringing Rights Back Home: Making human rights compatible with parliamentary democracy in the UK*, 9.

²⁰⁶ Joint Committee on Human Rights, *Twenty-ninth Report of Session 2007–08*, 121.

²⁰⁷ Liberal Democrats, *For the People, By the People* (srpen 2007): 14, http://s3.amazonaws.com/ld-migrated-assets/assets/0000/9367/Policy_Paper_83_-_For_the_People__by_the_People.pdf, [11. 4. 2011].

²⁰⁸ Hazell, Robert, „Conservatives’ Constitutional Agenda“, 63.

²⁰⁹ The British Institute of Human Rights, *BIHR submission to the JUSTICE Bill of Rights consultation*, 1, 3.

pro jeho přijetí, měly by být řešeny změnou HRA. Nesouhlas s HRA není považován za dostatečný důvod pro přijetí Bill of Rights. V souvislosti s kritikou HRA je také často zmiňováno, že hlavní výhrady jsou dány nemožností deportovat nebezpečné cizince. Nový Bill of Rights by však řešení tohoto problému nepřinesl, protože Velká Británie by i po zrušení HRA byla stále vázána Úmluvou.²¹⁰

Mezi další výhrady vůči současným úvahám patří celková kritika charakteru diskuze, která je do značné míry ovlivněna tlakem veřejnosti, médií a politiků směrem k omezení ochrany pod stávající rámec daný HRA a Úmluvou.²¹¹ S tvorbou návrhu na Bill of Rights je vzhledem k obavám o bezpečnost z posledních let spojena i hrozba, že návrh bude reagovat pouze na tyto dočasné zájmy, avšak pomine dlouhodobé principy a cíle. To by mělo být hlavním účelem Bill of Rights, protože se jedná o dokument, který by měl být závazný i pro další generace.²¹² Další obecná výhrada vůči diskuzi o Bill of Rights spočívá v pochybách, zda je možné, aby dokument takového významu mohl vzniknout v době stability na základě odborné a veřejné diskuze. Dosavadní zkušenost spíše ukazuje, že k tomu dochází v souvislosti s významnými okamžiky jako jsou občanská válka, okupace nebo jiné dramatické události v životě národa.²¹³ V souvislosti s regionálním uspořádáním země se objevují úvahy, že by přílišný důraz na „britskost“ dokumentu, která je politiky v diskuzi často zmiňována, mohl působit negativně na jeho vnímání v regionech.²¹⁴ V neposlední řadě může být argumentem proti zavedení Bill of Rights nedostatečný zájem veřejnosti.²¹⁵

3.2 Diskuze o možné podobě Bill of Rights

3.2.1 Obsažená práva

Význačnou část diskuze o Bill of Rights tvoří úvahy o možném obsahu dokumentu. Jedná se převážně o zvažování, zda má Bill of Rights obsahovat práva nad rámec HRA a Úmluvy a jaká práva to mají být. Součástí diskuze o obsahu jsou také úvahy o případném začlenění povinností.

V otázce, zda má být Bill of Rights sepsán podle modelu ECHR-plus nebo ECHR-mínus, existuje mezi účastníky diskuze poměrně jasný konsensus. Většina

²¹⁰ Joint Committee on Human Rights, *Twenty-ninth Report of Session 2007–08*, 16, 19.

²¹¹ Liberty, *Liberty's response to the Joint Committee on Human Rights: "A British Bill of Rights"*, 4.

²¹² Justice, *A British Bill of Rights Informing the debate*, 116, 117.

²¹³ Joint Committee on Human Rights, *Twenty-ninth Report of Session 2007–08*, 23.

²¹⁴ Joint Committee on Human Rights, *Twenty-ninth Report of Session 2007–08 Volume II*, 60.

²¹⁵ Hansard Society, *Audit of Political Engagement* 5, 1.

odborníků, nevládních organizací a think-tanků zastává názor, že Bill of Rights musí poskytovat minimálně stejnou ochranu jako HRA.²¹⁶ Tento názor sdílí i Labouristická strana a Liberální demokraté. V případě Konzervativní strany existovaly v tomto ohledu vnitřní rozpory, které se týkaly možnosti omezení některých práv Úmluvy pomocí Bill of Rights.²¹⁷ V současné době se však i Konzervativní strana v rámci koaliční dohody zavázala k respektování Úmluvy a HRA jako základu pro Bill of Rights.²¹⁸ Omezení práv pod rámec HRA by nezměnilo vliv Úmluvy a rozhodnutí ECtHR, aniž by Velká Británie zároveň od Úmluvy neodstoupila.²¹⁹ Obecné požadavky na charakter obsahu se liší. Na jedné straně jsou návrhy na široké zakotvení práv, které by umožnilo dlouhodobou platnost.²²⁰ Na straně druhé jsou pak požadavky na jasnou a přesnou formulaci, která usnadní interpretaci a prosazování práv.²²¹

Převažují názory, podle kterých by Bill of Rights měl obsahovat nejen práva dosud obsažená v HRA, ale měl by zahrnout i práva další. Nejčastěji jsou zmiňována práva tradičně uznávaná ve Velké Británii, sociální a ekonomická práva, práva dětí, tzv. práva třetí generace a mezinárodně uznávaná práva.²²² Mezi uvažovanými právy, která můžeme považovat za tradičně britská, patří právo na soud s porotou, právo na správní soudnictví, právo na rovnost, právo na právní pomoc,²²³ právo přístupu k soudu a právo na řádnou správu. Tato práva jsou dlouhodobě součástí zvykového práva a zákonů a existují proto názory, že by měla být klasifikována jako ústavní.²²⁴

Ekonomická a sociální práva patří mezi nejdiskutovanější a zároveň nejkontroverznější. Mezi uvažovaná práva patří právo na odpovídající úroveň bydlení, právo na fyzické a mentální zdraví, právo na vzdělání, právo na práci, právo na sociální zabezpečení²²⁵ a právo na ošetření v rámci Národní zdravotnické služby. Jedná se o práva, která získávala své pevné místo v rámci britského státu blahobytu a mnohá z nich jsou zakotvena v zákonech. V současnosti je ohledně jejich významu poměrně velká shoda mezi veřejností, nevládními organizacemi i částí politické scény. Hlavní

²¹⁶ Hazell, Robert, „Towards a New Constitutional Settlement An Agenda for Gordon Brown’s First 100 Days and Beyond“, 31.

²¹⁷ Hazell, Robert, „Conservatives’ Constitutional Agenda“, 64.

²¹⁸ Her Majesty’s Government, *The Coalition: our programme for government*, 11.

²¹⁹ Hazell, Robert, „Conservatives’ Constitutional Agenda“, 64.

²²⁰ Liberty, *Liberty’s response to the Joint Committee on Human Rights: “A British Bill of Rights”*, 8.

²²¹ Cameron, David, „Balancing Freedom and Security - A Modern British Bill of Rights“, 17.

²²² Equality and Human Rights Commission, *HRA Plus Human Rights for 21st-century Britain* (2010): 4, http://www.equalityhumanrights.com/uploaded_files/pdfs/hra_plus_exec_summary.pdf, [11. 4. 2011].

²²³ Joint Committee on Human Rights, *Twenty-ninth Report of Session 2007–08*, 37, 39.

²²⁴ Justice, *A British Bill of Rights Informing the debate*, 34, 38.

²²⁵ Equality and Human Rights Commission, *HRA Plus Human Rights for 21st-century Britain*, V.

výhradou proti jejich začlenění je však to, že by výrazně posílilo úlohu soudů a jejich možnosti zasahovat do přerozdělování zdrojů a financí, což přísluší voleným zástupcům. Dále by začlenění mohlo vést k přílišným očekáváním veřejnosti a ke zvýšení počtu žalob proti veřejným orgánům. Z toho důvodu je často zmiňováno kompromisní řešení, které tato práva zahrne, avšak nebudou vymahatelná. V tomto případě však hrozí, že jejich začlenění nebude mít žádný reálný dopad.²²⁶

Mnohými účastníky diskuze je prosazován také větší důraz na práva dětí, která nejsou zvláště upravena v HRA ani v Úmluvě.²²⁷ Zelená kniha z roku 2009 navrhovala začlenění práva na zdraví a prospívání dětí.²²⁸ Mezi odborníky a zastánci práv dětí je však zmiňována možnost začlenění celé Úmluvy o právech dítěte OSN, která obsahuje široký seznam specifických práv dětí.²²⁹ V současnosti britské soudy podle názoru organizací zabývajících se právy dětí k této úmluvě dostatečně nepřihlížejí. Dodatečná ochrana je nutná, protože práva dětí jsou obzvláště závislá na okolnostech, které nemohou ovlivnit.²³⁰

Dalším okruhem práv, která by mohla být začleněna, jsou tzv. práva třetí generace, mezi která můžeme zahrnout právo na sebeurčení, právo na přírodní zdroje a právo na ekonomický a sociální rozvoj. Především práva spojená s životním prostředím jsou v kontextu Bill of Rights zmiňována. V jejich případě není konsensus natolik široký, jako v případě práv dětí, avšak postupně jsou v Evropě stále více uznávána. Konkrétně se hovoří především o právu na zdravé a čisté životní prostředí a na jeho udržitelný rozvoj.²³¹ Námitky jsou v tomto případě podobné, jako u ekonomických a sociálních práv, protože práva související s životním prostředím by mohla umožnit soudům zasahovat do oblastí určených tradičně vládě a parlamentu.²³²

V neposlední řadě je uvažováno začlenění práv, která jsou součástí mezinárodních dokumentů podepsaných Velkou Británií. Vedle již zmíněné Úmluvy o

²²⁶ Joint Committee on Human Rights, *Twenty-ninth Report of Session 2007–08*, 43, 44, 46, 47, 52.

²²⁷ Equality and Human Rights Commission, *HRA Plus Human Rights for 21st-century Britain*, 37.

²²⁸ Ministry of Justice, *Rights and Responsibilities: developing our constitutional framework*, 9.

²²⁹ Equality and Human Rights Commission, *HRA Plus Human Rights for 21st-century Britain*, 37.

²³⁰ Joint Committee on Human Rights, *Twenty-ninth Report of Session 2007–08 Volume II*, 110, 111.

²³¹ Joint Committee on Human Rights, *Twenty-ninth Report of Session 2007–08*, 57–59.

²³² Justice, *A British Bill of Rights Informing the debate*, 33.

právech dítěte by to mohl být Mezinárodní pakt občanských a politických práv OSN²³³ nebo Charta základních práv a svobod Evropské unie.²³⁴

Součástí diskuze o obsahu Bill of Rights je i návrh na začlenění povinností. Je to součástí návrhů Zelené knihy z roku 2009 a pro začlenění povinností se vyjadřuje i Konzervativní strana. Mezi odborníky na lidská práva však nepanuje shoda o prospěšnosti začlenění povinností.²³⁵ Obavy se týkají především možného podmínění práv plněním povinností, což by odporovalo jejich univerzalitě. Přímé zakotvení povinností by mohlo potenciálně vést k omezení práv. Práva v sobě již přirozeně nesou povinnosti, z nichž nejzákladnější je povinnost respektovat práva druhých.²³⁶ Existují i názory, podle kterých jsou již v legislativě povinnosti dostatečně zakotveny a jejich další zdůraznění není žádoucí.²³⁷ Možným pozitivním důsledkem by bylo objasnění, že všichni mají povinnost respektovat práva druhých. To může přispět k větší toleranci ve společnosti. Mezi obecná doporučení odborníků patří, aby bylo jasně deklarováno, že práva nejsou závislá na plnění povinností a aby povinnosti nebyly vymahatelné.²³⁸ Za vhodné místo pro vyzdvižení povinností jako protějšku práv proto bývá považována preambule k Bill of Rights, což zajistí zdůraznění jejich významu ve společnosti a zároveň vyloučí podmínění práv.²³⁹

3.2.2 Způsob právního zakotvení

Způsob právního a ústavního zakotvení Bill of Rights patří mezi nejdůležitější otázky, které budou muset být zodpovězeny při jeho navrhování. Hlavním úkolem je dosáhnout shody na modelu, který na jedné straně zajistí obranu principům práv před vůlí parlamentu a exekutivy a na druhé straně dá parlamentu jako demokraticky volené instituci možnost ochranu práv ovlivňovat. Právní zakotvení má dvě roviny. Jedná se o procedurální zakotvení, které popisuje zvláštní proces určující způsob budoucí změny Bill of Rights, a také o pravomoci soudů prosazovat Bill of Rights proti běžné

²³³ Justice, *Response to Ministry of Justice Green Paper: Rights and Responsibilities: developing our constitutional framework*, 4, 5.

²³⁴ Velká Británie má v současnosti v rámci Protokolu č. 30 Lisabonské smlouvy vyjednán z Charty základních práv a svobod Evropské unie opt-out. („Treaty of Lisbon amending the Treaty on European Union and the Treaty establishing the European Community“, *Official Journal of the European Union* 50, c 306 (2007): 156.).

²³⁵ Equality and Human Rights Commission, *HRA Plus Human Rights for 21st-century Britain*, 19, 20.

²³⁶ Lazarus Liora, Goold Benjamin, Desai Rajendra a Rasheed Qudsi, „The relationship between rights and responsibilities“, *Ministry of Justice Research Series 18/09*, ii., 1, <http://www.justice.gov.uk/publications/docs/research-rights-responsibilities.pdf>, [18. 4. 2011].

²³⁷ Liberty, *Liberty's response to the Joint Committee on Human Rights: "A British Bill of Rights"*, 8.

²³⁸ Equality and Human Rights Commission, *HRA Plus Human Rights for 21st-century Britain*, 22, 24.

²³⁹ Justice, *A British Bill of Rights Informing the debate*, 18.

legislativě.²⁴⁰ Dosavadní zakotvení v rámci HRA umožňovalo parlamentu volně měnit HRA nebo schvalovat zákony, které s ním byly v rozporu, pokud výslovně deklaroval, že to má v úmyslu. Práva podle tohoto modelu byla chráněna pouze omezeně tak, že veškerá legislativa měla být interpretována v souladu s HRA. Tento model umožňuje poměrně snadné omezení práv nebo dokonce odvolání dokumentu. Výhodou však je, že může být upravován podle nových společenských okolností a odpovídá principu suverenity parlamentu. Z těchto důvodů patří mezi modely vhodné pro Bill of Rights a je podporován například Společným výborem pro lidská práva.²⁴¹

V diskuzi se objevují další modely zakotvení, které předpokládají speciální postupy při změně Bill of Rights. Současný parlament by tak zavazoval následující parlamenty ke konkrétním krokům, čímž by došlo k omezení suverenity parlamentu.²⁴² Prvním uvažovaným modelem je požadavek na souhlas obou komor parlamentu, kvůli čemuž by změny Bill of Rights musely být vyňaty z parlamentního zákona z roku 1911 a Dolní sněmovna by tak nemohla přehlasovat Sněmovnu lordů. Druhou možností je speciální většina hlasujících, například dvě třetiny, nebo tři čtvrtiny. Třetí možností je nutnost referenda o každé změně Bill of Rights. Poslední uvažovaný model předpokládá pouhou klauzuli proti změnám Bill of Rights.²⁴³

První model je nejbližší současnému ústavnímu uspořádání Velké Británie. Jeho využití by patrně bylo součástí širšího procesu reformy složení a pravomocí Sněmovny lordů.²⁴⁴ Tento model je upřednostňován organizací Justice i Konzervativní stranou.²⁴⁵ Druhý model vyžadující zvláštní většinu není již natolik blízký britským ústavním a politickým tradicím. Byl však upřednostňován organizacemi Liberty a IPPR v jejich návrzích Bill of Rights z 90. let dvacátého století. Možnost zavedení referenda je také poměrně cizí britským tradicím a v historii proběhla na celonárodní úrovni pouze dvě. Tato možnost není účastníky diskuze výslovně podporována. Klauzule proti změnám byla v historii využita například v Magna Carta nebo v zákonech o unii z roku 1707 a 1800. Představovala by však velmi měkkou formu zakotvení.²⁴⁶

Problematika vymáhání práv patří také mezi často diskutované a zásadně se dotýká vztahu mezi jednotlivými složkami moci. Existuje několik možných modelů,

²⁴⁰ Ibidem, 53, 54.

²⁴¹ Equality and Human Rights Commission, *HRA Plus Human Rights for 21st-century Britain*, 57.

²⁴² Peele, Gillian, *Governing the UK*, 33.

²⁴³ Hazell, Robert, *Conservatives' Constitutional Agenda*, 67.

²⁴⁴ Justice, *A British Bill of Rights Informing the debate*, 55.

²⁴⁵ Equality and Human Rights Commission, *HRA Plus Human Rights for 21st-century Britain*, 57.

²⁴⁶ Justice, *A British Bill of Rights Informing the debate*, 55-57.

kteře budou představeny. Bez ohledu na zvolený model však budou práva, která jsou součástí Úmluvy, nadále prosazována ECtHR. První model je založen na pravomoci soudů odvolávat zákony, které jsou v rozporu s Bill of Rights. Druhý model také uděluje soudům pravomoc zákon odvolat, avšak umožňuje parlamentu, aby toto odvolání zrušil. Třetí model odpovídá současnému uspořádání podle HRA, případně jeho částečným úpravám. Čtvrtý model nepředpokládá žádnou pravomoc soudů prohlásit zákon za neslučitelný s Bill of Rights.²⁴⁷

Mezi účastníky diskuze není shoda na tom, zda by soudy měly mít možnost zákony odvolávat. Proti této pravomoci se ohradil ve své zprávě Společný výbor pro lidská práva a mnozí odborníci, kteří se účastnili jeho veřejného slyšení.²⁴⁸ Tuto pravomoc nepředpokládala ani Zelená kniha z roku 2009.²⁴⁹ Opačný názor zastávají například Liberální demokraté, kteří prosazují, aby soudy mohly prohlásit zákon za neplatný, pokud odporuje Bill of Rights.²⁵⁰

Zvolené modely budou mít zásadní vliv na charakter Bill of Rights, na vztah mezi obyvateli a státem a také mezi vládou, parlamentem a soudy. Pozice Bill of Rights a síla, s jakou bude ochraňovat práva, bude záviset také na jeho podpoře mezi lidmi a politiky a na míře, do jaké se v zemi rozvine kultura respektu práv. Právě modely zakotvení a vymáhání, pravděpodobnost dlouhé platnosti Bill of Rights a stability jeho podoby mohou tento veřejný respekt a podporu dokumentu povzbudit.²⁵¹

²⁴⁷ Ibidem, 112.

²⁴⁸ Joint Committee on Human Rights, *Twenty-ninth Report of Session 2007–08*, 60, 61.

²⁴⁹ Ministry of Justice, *Rights and Responsibilities: developing our constitutional framework*, 57.

²⁵⁰ Liberal Democrats, *For the People, By the People*, 14.

²⁵¹ Ibidem, 62, 63.

Závěr

Diskuze o zavedení Bill of Rights, která probíhá ve Velké Británii od roku 2007, patří mezi nejdůležitější momenty politického a společenského dění v zemi. Její význam je dán především samotným tématem diskuze, protože úvahy o přijetí Bill of Rights přímo souvisí s úvahami o britském ústavním uspořádání. Diskuze se účastní čelní politici, akademici, odborníci na lidská práva a mnoho nevládních organizací, think-tanků a nátlakových skupin. V neposlední řadě je nutné zmínit snahy o zapojení veřejnosti do této debaty. Cílem práce bylo poskytnout obraz nejdůležitějších momentů této diskuze a zmiňovaných argumentů a následně diskuzi analyzovat. Práce usilovala o představení postojů nejdůležitějších a nejaktivnějších účastníků diskuze.

Z představení názorů a argumentů jednotlivců a organizací je zřejmé, že podpora přijetí Bill of Rights má několik příčin. Jedná se nejprve o postoje, které vychází z kritiky Human Rights Act a stojí na názoru, že by Bill of Rights mohl představovat příležitost změnit systém ochrany práv. V rámci těchto názorů je nejvýraznější ten, který prosazuje Bill of Rights kvůli možnosti vyvážení práv jednotlivců právy a bezpečností společnosti. V diskuzi zaznívají také názory, že by britský Bill of Rights mohl vyřešit některé problémy vycházející z rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva, protože by soud na jeho základě více respektoval britské tradice. V diskuzi je také kladen důraz na původnost a „britskost“ dokumentu, který by stál v opozici k Human Rights Act, který začlenil Úmluvu o ochraně lidských práv a základních svobod Rady Evropy. Podpora Bill of Rights související s kritikou Human Rights Act je také v případě mnohých účastníků debaty zdůvodňována nedostatečným přijetím a pochopením Human Rights Act britskou veřejností. To mělo za následek vytvoření nesprávné představy o obsahu a fungování dokumentu a výrazně to proto narušilo obraz a kulturu lidských práv v zemi. Bill of Rights, kterému by předcházela široká a detailní diskuze podporovaná vládou, by mohl tento obraz změnit a přispět k nové podpoře ochrany práv.

Druhou skupinu argumentů tvoří ty, které tvrdí, že by Bill of Rights pomohl zlepšit ochranu práv ve Velké Británii. Vedle již zmíněné změny ve vnímání práv veřejností by mohl podpořit vládu zákona v zemi a poskytl by obyvatelům lepší představu o tom, co mají očekávat od státu a jeho orgánů a také od sebe navzájem. Součástí diskuze jsou i úvahy o plné vymahatelnosti práv a o ochraně Bill of Rights před změnami nebo odvoláním, což by podle mnohých zásadně změnilo úroveň ochrany

práv. Bill of Rights by také mohl poskytnout větší ochranu ohroženým skupinám obyvatel, jako jsou starší lidé, nemocní, přistěhovalci nebo děti. S tímto postojem úzce souvisí další okruh argumentů, které podporují Bill of Rights, protože umožní začlenění práv, která nebyla dosud součástí Human Rights Act. V tomto směru jsou nejčastěji zmiňována práva, která jsou považována za tradiční součást britského práva a myšlení. Největší podporu mají právo na soud s porotou, právo na správní soudnictví, právo na rovnost a právo přístupu k soudu. Zvažováno je také začlenění ekonomických a sociálních práv, s čímž je však spojena kontroverze týkající se možného přesunu pravomocí rozhodovat o rozdělování zdrojů od politiků k soudcům. V neposlední řadě je zvažováno zahrnutí povinností, což má upozornit na jejich provázanost s právy danou nutností respektovat práva ostatních při užívání vlastních práv, avšak nemá vést k podmínění práv plněním povinností.

Podpora zavedení Bill of Rights vychází v případě některých účastníků diskuze také z prosazování psané ústavy pro Velkou Británii. Bill of Rights by se v případě jejího přijetí stal jednou z jejích nejdůležitějších součástí.

Z představení a analýzy diskuze o Bill of Rights je zřejmé, že zaznívají také hlasy odmítající jak Bill of Rights, tak samotnou diskuzi o něm. Odmítání nového Bill of Rights je zdůvodňováno především spokojeností s obsahem a fungováním Human Rights Act. V diskuzi se objevily také názory, podle kterých není dobré v současnosti debatovat o nové lidsko-právní legislativě, protože Velká Británie přijala tu stávající před pouhými několika lety a s jejím hodnocením je nutné ještě počkat. Probíhající diskuze je do značné míry ovlivněna atmosférou obav z narušení bezpečnosti obyvatel kvůli ochraně lidských práv. Tato atmosféra je podle názorů některých účastníků naprosto nevhodná pro diskuzi a může způsobit, že přijetí nového Bill of Rights povede k omezení dosavadní ochrany lidských práv.

Přijetí Bill of Rights by mělo podle názoru naprosté většiny přispěvatelů do diskuze být výsledkem široké a informované debaty. Z této debaty by měl vyplynout kompromisní návrh Bill of Rights, který by byl přijatelný pro většinu společnosti, vyjadřoval by její názory a charakter a mohl tak přispět k její jednotě a k lepšímu přijetí Bill of Rights než tomu bylo v případě Human Rights Act. Diskuze, která probíhá od roku 2007, doposud požadovanou shodu nepřinesla. Politici, odborníci, zájmové skupiny i veřejnost vyjadřují v mnohých bodech odlišné názory a konsensu, potřebného podle většinového názoru k vytvoření návrhu, zatím nebylo dosaženo. Význam diskuze

o tomto tématu je však nesporný a její výsledek bude mít značný vliv na budoucnost ochrany práv a na samotné postavení práv ve Velké Británii.

Summary

Bachelor thesis concerns the debate about a possible introduction of a new Bill of Rights in the United Kingdom. The thesis aims to present and analyse the discussion and the most vital arguments and opinions which are mentioned by various actors. The possibility of an introduction of a new Bill of Rights is considered to be one of the most significant issues in the United Kingdom in recent years. The thesis deals with a period since 2007 when the debate was encouraged by the publication of the Green Paper *The Governance of Britain* by Gordon Brown's government.

First, the thesis sets the debate into the context of the British constitutional system, its origins, characteristics and rules. Furthermore, a traditional British way of protecting human rights is explained. This introductory part of the thesis is particularly crucial for understanding the significance of changes which a new Bill of Rights could bring. The current system of protection of human rights is explained as well. It is provided by the Human Rights Act 1998 which incorporated the European Convention on Human Rights into British constitutional system. This act has since its publication been subject to criticism. The thesis introduces the act and presents some of the causes of the criticism.

Second, the most important moments of the debate are mentioned and analysed. Focus is put on Green Papers introduced in 2007 and 2009 and on the debate which surrounded them. Moreover, the thesis considers the election campaign 2010 and the role the issue of a Bill of Rights played in the campaign and in the first months after the elections. In order to fully present the debate, the thesis includes attitudes of various non-governmental organisations and think-tanks, scholars in the fields of constitutional law and human rights as well as opinion of public.

Third, the debate and attitudes of its participants are analysed. The debate is split into three parts. The analysis begins with the most widely mentioned arguments supporting or refusing the adoption of a Bill of Rights. The following part deals with a possible content of a Bill of Rights and various options of entrenchment. The analysis aims to clarify which arguments and attitudes predominate and what consequences each of the proposals would have.

The objective is to present arguments for a statement that a Bill of Rights is mostly supported because of discontent with the Human Rights Act or as a means for enhancing human rights protection. On the other hand, the refusal of the introduction of

a Bill of Rights is particularly based on concern that it could lead to limitation of human rights protection in the United Kingdom.

Použitá literatura

Primární zdroje

Parlamentní a vládní dokumenty, zprávy

Equality and Human Rights Commission, *HRA Plus Human Rights for 21st-century Britain* (2010),
http://www.equalityhumanrights.com/uploaded_files/pdfs/hra_plus_exec_summary.pdf,
[11. 4. 2011].

Equality and Human Rights Commission, Ipsos MORI, *Public Perceptions of Human Rights* (2009),
http://www.lawcentres.org.uk/uploads/Public_Perceptions_Mori_06.09pdf_.pdf, [5. 4. 2011].

Department for Constitutional Affairs, *Review of the Implementation of the Human Rights Act* (2006),
http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/+http://www.dca.gov.uk/peoples-rights/human-rights/pdf/full_review.pdf, [15. 3. 2011].

HC Debates, <http://www.parliament.uk/business/publications/hansard/commons/>, [27. 3. 2011].

Her Majesty's Government, *The Coalition: our programme for government*,
http://www.direct.gov.uk/prod_consum_dg/groups/dg_digitalassets/@dg/@en/documents/digitalasset/dg_187876.pdf, [27. 3. 2011].

HL Debates, <http://www.parliament.uk/business/publications/hansard/lords/>, [27. 3. 2011].

Human Rights Act 1998.

Joint Committee on Human Rights, *A Bill of Rights for the UK? Government Response to the Committee's Twenty-ninth Report of Session 2007-08* (leden 2009), <http://www.publications.parliament.uk/pa/jt200809/jtselect/jtrights/15/15.pdf>, [14. 2. 2011].

Joint Committee on Human Rights, *Press Notice č. 38* (22. května 2007), <http://www.parliament.uk/business/committees/committees-archive/joint-committee-on-human-rights/jchrpn38-220507/>, [20. 3. 2011].

Joint Committee on Human Rights, *The Human Rights Act: the DCA and Home Office Reviews* (2006), <http://www.publications.parliament.uk/pa/jt200506/jtselect/jtrights/278/278.pdf>, [15. 3. 2011].

Joint Committee on Human Rights, *Twenty-ninth Report of Session 2007-08* (srpen 2008), <http://www.publications.parliament.uk/pa/jt200708/jtselect/jtrights/165/165i.pdf>, [14. 2. 2011].

Joint Committee on Human Rights, *Twenty-ninth Report of Session 2007-08 Volume II* (srpen 2008), <http://www.publications.parliament.uk/pa/jt200708/jtselect/jtrights/165/165ii.pdf>, [29. 3. 2011].

Ministry of Justice, *Business Plan 2011-2015*, <http://www.number10.gov.uk/wp-content/uploads/MOJ-FINAL-Business-Plan.pdf>, [27. 3. 2011].

Ministry of Justice, *Governance of Britain: One Year On* (červenec 2008), <http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/+/http://www.justice.gov.uk/docs/governance-britain-one-year-on.pdf>, [14. 2. 2011].

Ministry of Justice, *Rights and Responsibilities: developing our constitutional framework* (březen 2009), <http://www.justice.gov.uk/rights-responsibilities.pdf>, [14. 2. 2011].

Ministry of Justice, *Rights and Responsibilities: developing our constitutional framework Summary of responses* (březen 2010), na <http://www.justice.gov.uk/publications/docs/rights-responsibilities-response.pdf>, [20. 2. 2011].

Ministry of Justice, *The Governance of Britain* (červenec 2007), <http://www.official-documents.gov.uk/document/cm71/7170/7170.pdf>, [15. 3. 2011].

Dokumenty politických stran a nevládních organizací

British National Party, *British National Party General Election Manifesto*, <http://www.general-election-2010.co.uk/2010-general-election-manifestos/BNP-Manifesto-2010.pdf>, [27. 3. 2011].

Conservative Party, *Invitation to join the government of Britain*, <http://www.conservatives.com/Policy/Manifesto.aspx>, [27. 3. 2011].

Constitution Unit, *Monitor 45* (červen 2010), <http://www.ucl.ac.uk/constitution-unit/publications/tabs/monitor-newsletter/monitor-45>, [27. 3. 2011].

Green Party, *Green Party General Election Manifesto 2010*, http://www.greenparty.org.uk/assets/files/resources/Manifesto_web_file.pdf, [27. 3. 2011].

Green Party, *Rights and Responsibilities Bill should include responsibility for good government*, <http://www.greenparty.org.uk/news/rights-and-responsibilities-bill-should-include-responsibility-for-good-government-says-green-party.html>, [27. 3. 2011].

Hansard Society, *Audit of Political Engagement 5* (2008), <http://www.hansardsociety.org.uk/blogs/publications/archive/2008/03/27/audit-of-political-engagement-5-march-2008.aspx>, [5. 4. 2011].

Hansard Society, *The Governance of Britain: Hansard Society Response to the Government's Green Paper* (říjen 2007),

http://www.hansardsociety.org.uk/blogs/parliament_and_government/archive/2007/10/16/hansard-society-response-to-the-governance-of-britain-consultation.aspx, [11. 4. 2011].

Joseph Rowntree Reform Trust, ICM, *State of the Nation Poll* (2006), <http://www.jrrt.org.uk/uploads/SoN%202006%20summary%20of%20findings.pdf>, [5. 4. 2011].

Joseph Rowntree Reform Trust, ICM, *State of the Nation Poll* (2010), <http://www.jrrt.org.uk/uploads/son-2010-summary-of-findings.pdf>, [5. 4. 2011].

Justice, *A British Bill of Rights Informing the debate* (2007), <http://www.justice.org.uk/images/pdfs/ABritishBillofRights.pdf>, [29. 3. 2011].

Justice, *Response to Ministry of Justice Green Paper: Rights and Responsibilities: developing our constitutional framework* (2010), <http://www.justice.org.uk/images/pdfs/MoJ%20Rights%20and%20Responsibilities%20Green%20Paper%20consultation%20response.pdf>, [29. 3. 2011].

Labour Party, *The Labour Party Manifesto 2010*, <http://www.labour.org.uk/manifesto-splash>, [27. 3. 2011].

Liberal Democrats, *For the People, By the People* (srpen 2007), http://s3.amazonaws.com/ld-migrated-assets/assets/0000/9367/Policy_Paper_83_-_For_the_People_by_the_People.pdf, [11. 4. 2011].

Liberal Democrats, *Liberal Democrat Manifesto 2010*, http://www.libdems.org.uk/our_manifesto.aspx, [27. 3. 2011].

Liberty, *A Parliamentarian's Guide to the Human Rights Act* (2010), <http://www.liberty-human-rights.org.uk/policy/reports/parliamentarian-s-guide-to-the-human-rights-act-sept-2010.pdf>, [15. 3. 2011].

Liberty, *Liberty's response to the Joint Committee on Human Rights: "A British Bill of Rights"* (2007), <http://www.liberty-human-rights.org.uk/pdfs/policy07/response-to-jchr-re-british-bill-of-rights.pdf>, [29. 3. 2011].

Liberty, *Liberty's response to the Ministry of Justice's Green Paper: Rights and Responsibilities: developing our constitutional framework* (2010), <http://www.liberty-human-rights.org.uk/pdfs/policy10/liberty-s-response-to-the-rights-and-responsibilities-green-paper.pdf>, [29. 3. 2011].

Policy Exchange, *Bringing Rights Back Home: Making human rights compatible with parliamentary democracy in the UK* (únor 2011), http://www.policyexchange.org.uk/images/publications/pdfs/PX_Keeping_Human_Rights_at_Home_WEB_07_02_11.pdf, [29. 3. 2011].

Scottish National Party, *Manifesto 2007*, <http://www.snp.org/issues/manifestos/holyrood>, [27. 3. 2011].

Scottish National Party, *Manifesto 2010*, <http://www.snp.org/issues/manifestos/westminster>, [27. 3. 2011].

The British Institute of Human Rights, *BIHR Statement on Bill of Rights* (2009), <http://www.bihar.org.uk/sites/default/files/BIHR%20Statement%20on%20Bill%20of%20Rights.pdf>, [29. 3. 2011].

The British Institute of Human Rights, *BIHR submission to the JUSTICE Bill of Rights consultation* (2007), http://www.bihar.org.uk/sites/default/files/Response_to_JUSTICE_consultation.pdf, [29. 3. 2011].

UK Independence Party, *UKIP Manifesto*, <http://www.ukip.org/media/policies/UKIPmanifesto1304.pdf>, [27. 3. 2011].

Projevy

Brown, Gordon, „Speech on Liberty“, (příspěvek přednesený pro University of Westminster, 25. října 2007),
<http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/+http://www.number10.gov.uk/Page13630>,
[20. 3. 2011].

Brown, Gordon, „Speech to the National Council of Voluntary Organisations“, (příspěvek přednesený pro National Council of Voluntary Organisations, 3. září 2007),
<http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/+http://www.number10.gov.uk/Page13008>,
[20. 3. 2011].

Cameron, David, „Balancing Freedom and Security - A Modern British Bill of Rights“, (příspěvek přednesený pro Centre for Policy Studies, 26. června 2006),
http://www.cps.org.uk/cps_catalog/CPS_assets/555_ProductPreviewFile.pdf, [15. 3. 2011].

Cameron, David, „Rebuilding trust in politics“ (8. února 2010),
http://www.conservatives.com/news/speeches/2010/02/david_cameron_rebuilding_trust_in_politics.aspx, [27. 3. 2011].

Grieve, Dominic, „Multiculturalism - A Conservative vision of a free society“ (4. března 2009),
http://www.conservatives.com/News/Speeches/2009/03/Dominic_Grieve_Multiculturalism_-_A_Conservative_vision_of_a_free_society.aspx, [27. 3. 2011].

Ostatní primární zdroje

„European Court of Human Rights *Chahal v. The United Kingdom*“, *Int J Refugee Law* 9. č. 1 (1997): 86-121.

„Treaty of Lisbon amending the Treaty on European Union and the Treaty establishing the European Community“, *Official Journal of the European Union* 50, c 306 (2007): 1-271.

Sekundární zdroje

Knihy a odborné články

Brazier, Rodney, *Constitutional reform: reshaping the British political system* (Oxford; New York: Oxford University Press, 2008).

Feldman, David, „Extending the Role of the Courts: The Human Rights Act 1998“, *Parliamentary History* 30, č. 1 (2011): 65-84.

Hazell, Robert, „Conservatives' Constitutional Agenda“ (únor 2010), <http://conservativehome.blogs.com/files/tory-const.pdf>, [11. 4. 2011].

Hazell, Robert, „The Conservative-Liberal Democrat Agenda for Constitutional and Political Reform“ (červen 2010), http://www.ucl.ac.uk/public-policy/UCL_expertise/Constitution_Unit/149.pdf, [27. 3. 2011].

Hazell, Robert, „Towards a New Constitutional Settlement An Agenda for Gordon Brown's First 100 Days and Beyond“ (červen 2007), <http://www.ucl.ac.uk/constitution-unit/publications/tabs/unit-publications/141.pdf>, [15. 3. 2011].

Johnson, Nevil, *Reshaping the British constitution: essays in political interpretation* (Houndmills: Palgrave Macmillan, 2004).

Judge, David, *Political institutions in the United Kingdom* (Oxford: Oxford University Press, 2005).

Kavanagh, Aileen, „The Role of a Bill of Rights in Reconstructing Northern Ireland“, *Human Rights Quarterly* 26, č. 4 (2004): 956-982.

King, Anthony Stephen, *The British Constitution* (Oxford: Oxford University Press, 2007).

Klokočka, Vladimír a Wagnerová, Eliška, *Ústavy států Evropské unie. Díl první* (Praha: Linde, 2004).

Klug, Francesca, „A bill of rights: do we need one or do we already have one?“, *Irvine Human Rights Lecture* (2007), <http://eprints.lse.ac.uk/19676/>, [22.1.2011].

Klug, Francesca, „A Bill of Rights: what for?“ (2007), www2.lse.ac.uk/humanRights/.../FK_SmithInstitute_07.pdf, [5. 4. 2011].

Klug, Francesca, „Rights Brought Home: a briefing on the Human Rights Bill with amendments“, *The Constitution Unit* (1997), <http://www.ucl.ac.uk/spp/publications/unit-publications/16.pdf>, [5. 3. 2011].

Klug, Francesca, „The United Kingdom Experience“, *London School of Economics*, www2.lse.ac.uk/humanRights/.../The_UK_Experience.pdf, [5. 3. 2011].

Lazarus Liora, Goold Benjamin, Desai Rajendra a Rasheed Qudsi, „The relationship between rights and responsibilities“, *Ministry of Justice Research Series 18/09*, <http://www.justice.gov.uk/publications/docs/research-rights-responsibilities.pdf>, [18. 4. 2011].

Loveland, Ian, „Incorporating the European Convention on Human Rights into UK law“, *Parliamentary Affairs* 52, č. 1(1999): 113-127.

Maer, Lucinda a Horne, Alexander, „Background to proposals for a British Bill of Rights and Duties“, <http://www.parliament.uk/documents/commons/lib/research/briefings/snpc-04559.pdf>, [22. 1. 2011].

Maer, Lucinda a Horne, Alexander, „The Governance of Britain Green Paper“, *Research paper 07/72* (2007), <http://www.parliament.uk/documents/commons/lib/research/rp2007/rp07-072.pdf>, [15. 3. 2011].

McLean, Iain, *What's wrong with the British constitution?* (Oxford; New York: Oxford University Press, 2010).

Moran, Michael, *Politics and governance in the UK* (Houndmills: Palgrave Macmillan, 2005).

Peele, Gillian, *Governing the UK* (Oxford: Blackwell, 1995).

Turpin, Colin a Tomkins, Adam, *British Government and the Constitution: text and materials* (Cambridge: Cambridge University Press, 2007).

Wildbore, Helen, „Does Britain need a Bill of Rights?“, *Politics Review* 17, č. 4 (2008): 1-4, <http://www.lse.ac.uk/archived/global/staffwildbore.htm>, [11. 4. 2011].

Internetové zdroje

BBC News, *Blair 'to amend human rights law'*, 14. května 2006, http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/4770231.stm, [15. 3. 2011].

BBC News, *Election race begins as Brown confirms 6 May date*, 6. dubna 2010, http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/politics/election_2010/8603591.stm, [27. 3. 2011].

BBC News, *Full Text: Conservative-Lib Dem deal*, 12. května 2010, http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/politics/election_2010/8677933.stm, [27. 3. 2011].

Hirsch Afua, „Profile: Dominic Grieve“, *The Guardian*, 12. května 2010, <http://www.guardian.co.uk/politics/2010/may/12/coalition-dominic-grieve-attorney-general-profile>, [27. 3. 2011].

Temko, Ned a Doward, Jamie, „Revealed: Blair attack on human rights law“, *The Guardian*, 14. května 2006, <http://www.guardian.co.uk/politics/2006/may/14/humanrights.ukcrime>, [15. 3. 2011].

Travis, Alan a Morris, Steven, „Killer should not have been freed, says report“, *The Guardian*, 11. května 2006, <http://www.guardian.co.uk/uk/2006/may/11/topstories3.ukcrime>, [15. 3. 2011].

Wintour, Patrick, „Coalition sidesteps damaging split over British bill of rights“, *The Guardian*, 19. května 2010, <http://www.guardian.co.uk/law/2010/may/19/coalition-bill-of-rights>, [27. 3. 2011].

Wintour, Patrick a Travis, Alan, „Deadlock likely on commission pondering a British bill of rights“, *The Guardian*, 18. března 2010, <http://www.guardian.co.uk/law/2011/mar/18/deadlock-bill-of-rights-commission>, [5.4. 2011].